

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901 Första Kammaren. N:o 9.

Tisdagen den 19 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

Upplästes ett till kammaren ingifvet protokoll af följande lydelse:

År 1901 den 18 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos, efter valens slut, hafva blifvit utsedde till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg:

herr <i>Boustedt, A. R.</i> , f. d. kapt. Kongelf,	med 46 röster,
» <i>Mörner, S. C. H. M.</i> , major, Göteborg,	» 46 »
» <i>Baaz, A. E.</i> , f. d. riksdagsman, Aby, Mölndal,	» 46 »
» <i>Montgomery, A. H.</i> , fängelsedirektör, Göteborg,	» 46 »

vid kontoret i Malmö:

herr <i>Stjernsvärd, H. Philip</i> , kammarherre, Araslöf, Karpalund,	med 46 röster,
» <i>Wallin, P. P.</i> , landstingsman, Alfastorp, Tågarp,	» 46 »
» <i>Persson, A.</i> , domänintendent, Mörap,	» 46 »
» <i>Nilsson, J.</i> , f. d. riksdagsman, Sorröd, Hyllstofta,	» 46 »

vid kontoret i Falun:

herr <i>Nylén, G. T.</i> , f. d. löjtnant, godsegare, Falun,	med 46 röster,
» <i>Thorell, A.</i> , t. f. landsfiskal, Leksand,	» 46 »
» <i>Andersson, A.</i> , landstingsman, Jönvik, Hedemora,	» 46 »
» <i>Andersson, C.</i> , bergsbruksidkare, Vanbo, Smedjebacken,	» 46 »

vid kontoret i **Gefle:**

herr	<i>Berndes, H. B.</i> , kapten, Gefle,	med 46 röster,
»	<i>Steffansson, E.</i> , disponent, Sofiedal, Gefle,	» 46 »
»	<i>Engström, E.</i> , grosshandlare, Gefle,	» 46 »
»	<i>Petre, W.</i> , fabrikör, Gefle,	» 46 »

vid kontoret i **Hernösand:**

herr	<i>Jacobsson, H. K.</i> , rektor, Hernösand,	med 46 röster,
»	<i>Qvist, N. D.</i> , sågverksegare, Strömnäs,	» 46 »
»	<i>Dahlberg, N. W.</i> , disponent, Wåja, Bollsta bruk,	» 46 »
»	<i>Wählander, H. R.</i> , lektor, fil. doktor, Hernösand,	» 46 »

vid kontoret i **Jönköping:**

frih.	<i>Armfeldt, C. J. W.</i> , godsegare, Hunnerstad, ...	med 46 röster,
herr	<i>Reutersvärd, C. A.</i> , godsegare, Jönköping,	» 46 »
»	<i>Pettersson, A.</i> , landtbrukare, Katrineholm, Aneby,	» 46 »
»	<i>Säve, G. A.</i> , läroverksadjunkt, fil. doktor, Jönköping,	» 46 »

vid kontoret i **Kalmar:**

herr	<i>Waldenström, A.</i> , häradshöfding, Wassmolösa, ...	med 46 röster,
»	<i>Wickbom, J. A. O.</i> , rektor, Kalmar,	» 46 »
»	<i>Gethe, C. M. F. E.</i> , sekreterare, Kalmar,	» 46 »
»	<i>Wimmerstedt, A.</i> , godsegare, Bruatorp,	» 46 »

vid kontoret i **Karlskrona:**

herr	<i>Holmqvist, Axel</i> , landskamrerare, Karlskrona, ...	med 46 röster,
»	<i>Kruse, K. R. T.</i> , kapten, Karlskrona,	» 46 »
»	<i>Kruse, L. M.</i> , godsegare, f. d. riksdagsman, Göholm,	» 46 »
»	<i>Resén, K. W.</i> , t. f. amiralitetskassör, Karlskrona,	» 46 »

vid kontoret i **Karlstad:**

herr	<i>Falk, H. H. W.</i> , löjtnant, Karlstad,	med 46 röster,
»	<i>Grafström, H. F. A.</i> , t. f. landssekreterare, Karlstad,	» 46 »
»	<i>Pehrsson, N.</i> , f. d. riksdagsman, Önnerud, Torsby,	» 46 »
»	<i>Ros, C.</i> , bruksegare, jur. kandidat, Lesjöfors, ...	» 46 »

vid kontoret i **Linköping:**

herr	<i>Petri, H.</i> , konsistorienotarie, Linköping,	med 46 röster,
»	<i>Sjögreen, A. P.</i> , f. d. ryttmästare, Boarp, Strålsnäs,	» 46 »
»	<i>Hagberg, C. O.</i> , godsegare, Brestad,	» 46 »
»	<i>Petersson, A. E.</i> , f. d. riksdagsman, Hamra, ...	» 46 »

vid kontoret i **Luleå:**

herr	<i>Björkman, A. P.</i> , fördelningsläkare, Luleå,	med 46 röster,
»	<i>Svedin, N.</i> , auditör, Luleå,	» 46 »
»	<i>Clausén, J. J.</i> , regementsintendent, Öjebyn, ..	» 46 »
»	<i>Sodenstjerna, E.</i> , postmästare, Luleå,	» 46 »

vid kontoret i **Mariestad:**

herr	<i>Kjellberg, J. A.</i> , öfverstelöjtnant, Mariestad,	med 46 röster,
»	<i>Millqvist, A.</i> , godsegare, Hushagen, Axvall,	» 46 »
»	<i>Johansson, A.</i> , f. d. riksdagsman, Löfåsen, Mariestad,	» 46 »
»	<i>Tengbom, C. A.</i> , landtränsmästare, Mariestad, ...	» 46 »

vid kontoret i **Umeå:**

herr	<i>Aspgren, J. O. N.</i> , öfverstelöjtnant, Umeå,	med 46 »
»	<i>Mannerstedt, C. V.</i> , major, Umeå,	» 46 »
»	<i>Broman, J.</i> , kronolänsman, Teg, Umeå,	» 46 »
»	<i>Åström, A.</i> , disponent, Norra Degerfors,	» 46 »

vid kontoret i **Vexiö:**

herr	<i>Cervin, G.</i> , kapten, Vexiö,	med 46 röster,
»	<i>Johansson, O. A.</i> , hospitalssyssloman, Vexiö, ...	» 46 »
»	<i>Johansson, S.</i> , landstingsman, Grennaforsa,	» 46 »
»	<i>Petersson, A. F.</i> , f. d. riksdagsman, Ugglekull, ...	» 46 »

vid kontoret i **Visby:**

herr	<i>Björclin, J. G.</i> , öfverste, Visby,	med 46 röster,
»	<i>Hambraeus, J.</i> , landsskreterare, Visby,	» 46 »
»	<i>Bokström, C. A.</i> , kronofogde, Visby,	» 46 »
»	<i>Larsson, P.</i> , riksdagsman, Fole, Vestkinder,	» 46 »

vid kontoret i **Örebro:**

herr	<i>Montgomery-Cederhjelm, R.</i> , kammarherre, Seger- sjö,	» 46 »
»	<i>Reuterswärd, C. F. C.</i> , major, Örebro, ...	» 46 »
»	<i>Larsson, P. M.</i> , f. d. riksdagsman, Löa, Rällså, ...	» 46 »
»	<i>Persson, O.</i> , nämndeman, Bungsäter, Kilsmo, ...	» 46 »

vid kontoret i **Östersund:**

herr	<i>Thomsson, J. A.</i> , häradshöfding, Östersund,	» 46 »
»	<i>Warodell, O. E. L.</i> , fördelningsläkare, Östersund, ...	» 46 »
»	<i>Eriksson, G.</i> , f. d. riksdagsman, Myckelgård, Mörsil,	» 46 »
»	<i>Olsson, O.</i> , nämndeman, Bränna, Hackås,	» 46 »

•
*suppleanter:*vid kontoret i **Göteborg:**

herr	<i>Larsson, L.</i> , landstingsman, Hufveröd,	med 46 röster,
»	<i>Ramm, A. A.</i> , stadsrevisor, Göteborg,	» 46 »
»	<i>Bruhn, S. B.</i> , godsegare, Wallda,	» 46 »
»	<i>Palm, Constantin</i> , grosshandlare, Göteborg,	» 46 »

vid kontoret i **Malmö:**

herr	<i>Persson, C.</i> , landstingsman, Humlarp, Åstorp, ...	med 46 röster,
------	--	----------------

herr	<i>Jönsson, P.</i> , landstingsman, Örsjögård, Rydsgård,	med 46 röster,
»	<i>Dufberg, E.</i> , landtbrukare, Christineberg, Öxie,	» 46 »
»	<i>Stenkula, A. O.</i> , folkskoleinspektör, Malmö,	» 46 »

vid kontoret i **Falun:**

herr	<i>Svedberg, H.</i> , kronolänsman, Korsnäs,	med 46 röster,
»	<i>Carlström, E.</i> , bruksegare, Helsingegården, Falun,	» 46 »
»	<i>Zettervall, J.</i> , förvaltare, Korsnäs,	» 46 »
»	<i>Wahlqvist, J. A.</i> , kamrerare, Falun,	» 46 »

vid kontoret i **Gefle:**

herr	<i>Holmström, G.</i> , fabrikör, Gefle,	med 46 röster,
»	<i>Kronberg, E.</i> , grosshandlare, Gefle,	» 46 »
»	<i>Eriksson, P.</i> , bruksdisponent, Hofors,	» 46 »
»	<i>Wettergren, G.</i> , disponent, Norrsundet,	» 46 »

vid kontoret i **Hernösand:**

herr	<i>Hjelmström, K. A.</i> , tullförvaltare, Hernösand,	med 46 röster,
»	<i>Petersson, G. R.</i> , redaktör, Sundsvall,	» 46 »
»	<i>Eriksson, E.</i> , f. d. riksdagsman, Qväcklinge, Liden,	» 46 »
»	<i>Hedrén, L. M.</i> , läroverksadjunkt, Hernösand,	» 46 »

vid kontoret i **Jönköping:**

herr	<i>Ribbing, B. E. L.</i> , ryttmästare, Eksjö,	med 46 röster,
grefve	<i>Seth, J. G.</i> , godsegare, Bratteborg,	» 46 »
herr	<i>Eurén, L.</i> , borgmästare, Eksjö,	» 46 »
»	<i>Wallander, Chr.</i> , kronolänsman, Eksjö,	» 46 »

vid kontoret i **Kalmar:**

herr	<i>Bökelund, A.</i> , landskamrerare, Kalmar,	med 46 röster,
»	<i>Pettersson, F.</i> , f. d. riksdagsman, Möllstorp,	» 46 »
»	<i>Ekeröth, E.</i> , landtbrukare, Dörby,	» 46 »
»	<i>Holm, A. T. O.</i> , lektor, Kalmar,	» 46 »

vid kontoret i **Karlskrona:**

herr	<i>Beyer, E.</i> , godsegare, Karlshamn,	med 46 röster,
»	<i>Nelson, K. M.</i> , landstingsman, Björkeryd,	» 46 »
»	<i>Karlsson, K. P.</i> , fortifikationskassör i Karlskrona, Oscarsvärn,	» 46 »
»	<i>Ringheim, G.</i> , fabriksidkare, Karlskrona,	» 46 »

vid kontoret i **Karlstad:**

herr	<i>Sjöberg, L. P.</i> , landtbrukare, Treskog,	med 46 röster,
»	<i>Rhodin, R.</i> , auditör, Karlstad,	» 46 »
»	<i>v. Bahr, C. G. O.</i> , kapten, Karlstad,	» 46 »
»	<i>Larsson, E.</i> , disponent, Glova,	» 46 »

vid kontoret i **Linköping:**

herr <i>Andersson, G.</i> , godsegare, Kolstad, Norrköping,	med 46 röster,
» <i>Larsson, G.</i> , landtbrukare, Bonnarp, Stjernarp,	» 46 »
» <i>Rydberg, C.</i> , godsegare, f. d. riksdagsman, Eksund,	» 46 »
grefve <i>Spens, C. G.</i> , major, Rosendahl,	» 46 »

vid kontoret i **Luleå:**

herr <i>v. Essen, C. H. A.</i> , kapten, Luleå,	med 46 röster,
» <i>Håkansson, J. F.</i> , läroverkskollega, Piteå,	» 46 »
» <i>Berggren, J. E.</i> , landtbruksingeniör, Gammelstad,	» 46 »
» <i>Erasmie, G. H.</i> , disponent, Luleå,	» 46 »

vid kontoret i **Mariestad:**

herr <i>Odenerantz, C.</i> , disponent, Härlingstorp,	med 46 röster,
» <i>Paul, A.</i> , arrendator, Stora Ek, Mariestad,	» 46 »
» <i>Brostrand, A.</i> , landstingsman, Hagesta, Våring,	» 46 »
» <i>Andersson, A.</i> , landstingsman, Vång, Karlslund,	» 46 »

vid kontoret i **Umeå:**

herr <i>Schildt, O. F.</i> , major, Umeå,	med 46 röster,
» <i>Bergner, P.</i> , handlande, Burträsk,	» 46 »
» <i>Örtenblad, V. T.</i> , öfverjägmästare, Umeå,	» 46 »
» <i>Öqvist, C.</i> , borgmästare, Skellefteå,	» 46 »

vid kontoret i **Vexjö:**

herr <i>Lundqvist, J. G.</i> , godsegare, Hof, Vexjö,	med 46 röster,
» <i>Bergensträhle, A. E. G.</i> , löjtnant, Vexjö,	» 46 »
» <i>Hoffman, Th.</i> , hypoteksbokhållare, Vexjö,	» 46 »
» <i>Carlsson, B. G.</i> , landstingsman, Bäck,	» 46 »

vid kontoret i **Visby:**

herr <i>Sundblad, A.</i> , kyrkoherde, riksdagsman,	med 46 röster,
» <i>Bachér, J. H.</i> , länsbokhållare, Visby,	» 46 »
» <i>Warfvinge, C. O.</i> , förste landtmätare, Visby,	» 46 »
» <i>v. Krusenstjerna, Ernst</i> , öfverstelöjtnant, Visby	» 46 »

vid kontoret i **Örebro:**

herr <i>Wassrin, P.</i> , ombudsman, Örebro,	med 46 röster,
» <i>Sundblad, G. A.</i> , läroverksadjunkt, Örebro,	» 46 »
» <i>v. Hofstén, H. R.</i> , kapten, Örebro,	» 46 »
» <i>Axell, M.</i> , borgmästare, Nora,	» 46 »

vid kontoret i **Östersund:**

herr <i>Myrin, O.</i> , förvaltare, Östersund,	med 46 »
frih. <i>Fleetwood, G. M. C.</i> , major, Östersund,	» 46 »

herr *Wikander, H.*, apotekare, Östersund, med 46 röster,
» *Engström, E. O.*, landstingsman, Bispgården, ... » 46 » ,

sedan ordningen mellan suppleanterna blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

J. Johansson.

M. G. de la Gardie.

H. Cavalli.

Robert Eklundh.

På framställning af herr talmannen beslöts, att det nu upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna, äfvensom att bankoutskottet skulle genom protokollsutdrag anmodas att om valen låta underrätta ej mindre de valde än äfven fullmäktige i riksbanken samt vederbörande afdelningskontors styrelser.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 16 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 7 äfvensom bevillningsutskottets samma dag bordlagda betänkanden n:is 3—5.

Herr *von Möller* aflemnade en motion, n:o 32, angående skrifvelse till Konungen med begäran om revision af gällande helsovårds- och epidemistadgar.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 6, i anledning af väckt motion angående förändring i tulltaxans uppställning;

n:o 7, i anledning af väckt motion om höjning af bränvinstillverkningsskatten; och

n:o 8, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkterna 1:o och 4:o i bevillningsutskottets betänkande n:o 1 angående vissa delar af tullbevillningen; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 11, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 35 i förordningen angående inteckning i fast egendom, m. m.;

n:o 12, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagbestämmelser i fråga om lötbredden å arbetsådon, som begagnas å allmänna vägar;

n:o 13, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning till motverkande af skadeinsekten »nunnans» spridning;

n:o 14, i anledning af väckt motion om tillägg till 86 § utsökningslagen;

n:o 15, i anledning af väckt motion angående ändring af 117 § skiftesstadgan; och

n:o 16, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 3, 4 och 5 i stängselförordningen.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll af följande lydelse:

År 1901 den 20 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels Riksdagens fullmäktige i riksbanken ej mindre för valperioden 1901—1904 efter herr H. R. Törnebladh, som var i tur att afgå, och herr J. W. Arnberg, som afidit, än äfven för återstående delen af valperioden 1900—1903

efter herr T. Liljewalch, som afsagt sig uppdraget att vara fullmäktig i riksbanken, dels ock suppleanter för samtliga fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hafva blifvit utsedde till

fullmäktige
för valperioden 1901—1904:

friherre <i>Langenskiöld, Carl Johan</i> , jur. och fil. doktor, bankdirektör,	med 48 röster,
herr <i>Törnebladh, Henrik Ragnar</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare;	» 48 » ;

för återstående delen af valperioden 1900—1903:

herr <i>Weber, C. A.</i> , bankir	med 48 röster
---	---------------

samt till *suppleanter* för tiden från valet, till dess nytt val under år 1902 försiggått:

herr <i>Uggla, Albert Axel</i> , major,	med 48 röster,
» <i>Tham, Vollrath Henrik Sebastian</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare,	» 47 » ,
» <i>Johnson, Axel</i> , generalkonsul,	» 46 » .

Fr. von Strokirch.

P. Pehrson.

G. Rudebeck.

Hans Andersson.

År 1901 den 20 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret efter herrar F. A. Anderson, A. W. Odelberg och E. M. Unger, hvilka voro i tur att afgå, dels suppleanter för samtliga fullmäktige i riksgäldskontoret; och befunnos efter valens slut hafva blifvit utsedde till

ordförande:

herr <i>Anderson, Frans Albert</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare,	med 48 röster,
--	----------------

öfrige fullmäktige:

herr <i>Odelberg, Oscar Wilhelm</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare,	med 48 röster,
» <i>Unger, Edvin Magnus</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare,	» 48 » ,

samt till *suppleanter* för tiden från valet, till dess nytt val under år 1902 försiggått:

herr <i>Lalliesköld, Erik Wilhelm</i> , kamrerare,	med 48 röster,
» <i>Ramstedt, Reinhold Victor</i> , grosshandlare,	» 47 » ,
» <i>Almqvist, Knut Fredrik Gerhard</i> , ledamot af Riksdagens Andra Kammare,	» 46 » .

*Fr. von Strokirch.**P. Pehrson.**G. Rudebeck.**Hans Andersson.*

Dessa protokoll lades till handlingarna; och skulle Riksdagens kanslideputerade genom protokollsutdrag underrättas om ifrågavarande val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingifva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrifvelse till Konungen med anmälan om de förrättade valen, dels ock till den paragraf, som derom borde i riksdagsbeslutet intagas.

Vid föredragning af herr *von Möllers* nästlidne dag väckta och då bordlagda motion, n:o 32, angående skrifvelse till Konungen med begäran om revision af gällande helsovårds- och epidemistadgar, beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 16 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkterna 1—5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 6.**Mom. 1.*

Herr statsrådet *von Krusenstjerna*: Statsutskottet har ansett, att frågan om pension åt postdirektören *Broberg* i Göteborg skulle göras beroende af post- och telegraf komiténs blifvande yttrande om pensionsförmån åt postdirektören och öfriga tjenstemän vid postkontoret i Göteborg och på denna grund afstyrt Kongl. Maj:ts framställning. För min del kan jag icke förstå annat än, att frågan om pension åt postdirektören *Broberg* icke i ringaste mån är beroende af post- och telegrafkomiténs blifvande hemställan i frågan, och att frågan således skulle kunna nu behandlas, ty, mina herrar, när det nu är så, att postdirektören *Broberg* icke är skyldig att afgå från tjensten, är han, synes mig, icke beroende af hvilken pension post- och telegrafkomitéen kommer att föreslå. Han har sagt, att han till

*Ifrågasatt
pension för
postdirek-
tören
J. Broberg.*

*Ifrågasatt
pension för
postdirek-
tören
J. Broberg.
(Forts.)*

följd af sina ekonomiska förhållanden icke kan afgå med mindre pension än 5,000 kronor, och då synes mig hans ställning blifva alldeles densamma, om sedermera post- och telegrafkomitén skulle föreslå ett pensionsbelopp för postdirektören af t. ex. 4,000 kronor. Statsutskottets antagande skulle visserligen hafva sitt berättigande i ett enda fall, det nemligen, om komitén komme att föreslå ett högre belopp än 5,000 kronor. Då vore det ledsamt för Broberg, om han nu toge afsked, men detta fall är, antager jag, en eventualitet, som man icke behöfver räkna med.

Anledningen hvarför Kongl. Maj:t kommit med detta förslag är, såsom jag till statsrådsprotokollet sökt visa, hänsyn till postverkets eget intresse. Jag har i statsrådsprotokollet med siffror visat, hvilken betydlig utveckling postkontoret i Göteborg vunnit under de sista åren. Uppbörden vid detta kontor är nu så stor, att den ensam uppgår till icke mindre än 8 % af postverkets hela uppbörd. Vid sådant förhållande har generalpoststyrelsen funnit det vara synnerligen behöfligt, att der kunde vidtagas samma åtgärd som år 1886 eller för 15 år sedan vidtogs i Stockholm eller tillsättandet af en särskild tjänsteman, som skulle öfvertaga kassörs- och frimärkesförvaltare-göromålen, detta derför att, såsom det för närvarande är stäldt för postdirektören i Göteborg, han nästan uteslutande är kassör och chef för frimärkesförvaltningen. Detta gör, att han icke kan, såsom önskligt vore, egna sig åt den yttre skötseln af det stora postkontoret i Göteborg. Finge man nu såsom i Stockholm en särskild kassör derstädes, kunde han ostördt egna sig åt de åligganden, som tillkomma honom såsom chef för Göteborgs postkontor. Men nu är förhållandet det, att, om man tillsätter en sådan kassör, skall han hafva uppbörds- och frimärkesprovision, och det verkar försämring i postdirektörens löneförmåner. Derför kan generalpoststyrelsen icke vidtaga denna åtgärd, så länge den nuvarande innehafvaren af platsen sitter kvar.

Jag upprepar, att det är ur synpunkten af postverkets intresse som detta förslag framkommit, och jag tror derjemte, att kammaren utan tvekan skulle kunna bevilja det äfven med hänsyn till det synnerligen förtjenstfulla sätt, den pligttrohet och redbarhet, hvarmed postdirektören Broberg under lång tid skött sin tjänst.

Det är på dessa skäl jag önskade, att kammaren måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Bohnstedt: Inom utskottet var det åtskilliga röster, som höjde sig för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men, såsom herrarne se af betänkandet, enade man sig om afslag på det skälet, att man ansåg, att enär post- och telegrafkomitén snart komme att yttra sig om löneförhållandena inom postverket, borde man nu icke gå den i förväg, och utskottet ansåg att *det* icke genom att *nu* bevilja denna pension ville binda sig utan afvakta det förslag, som komme från denna komité. Detta var ett af hufvudskälen, hvarför utskottet ansåg, att det icke ville nu bevilja postdirektör Broberg pension å 5,000 kronor, utan ansåg, att man borde stå fast vid det pensionsbelopp, hvartill han är berättigad eller 3,000 kronor.

Innan han blef postdirektör i Göteborg, var han byråchef i gene-

ralpoststyrelsen. Hade han suttit qvar der, hade han varit berättigad till en pension af 5,000 kronor, men för 23 år sedan lemnade han denna befattning, och fick såsom postdirektör i Göteborg en mycket förmånligare anställning, der lönevilkoren uppginge till minst dubbelt mot hvad han uppbar såsom byråchef. Då han således under 23 år njutit en så pass hög aflöning, ansåg utskottet, att han kunde nöja sig med den pension, hvartill han vore berättigad, och ville icke binda sig genom att föreslå ett belopp, som kanske blefve högre än hvad komitén komme att föreslå.

Ifrågasatt pension för postdirektören J. Broberg. (Forts.)

Om postdirektör Broberg nu beviljades pension, skulle hans plats delas mellan två personer, såsom synes af den kongl. propositionen, ty det skulle då tillsättas en kontrollör, som tillika skulle vara kassör, och detta, att det sålunda skulle tillskapas en ny plats i Göteborg, var ytterligare ett skäl, hvarför utskottet icke ville röra i denna sak nu, utan afvakta komiténs förslag.

Jag ber, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande moment hemställt.

Mom. 2.

Anslag till postverket.

Herr von Möller: Då nu Kongl. Maj:t i denna punkt fått allt hvad som begärts, hoppas jag, att Kongl. Maj:t äfven skall vara benägen att bifalla en ganska anspråkslös begäran från min sida. Jag vågar nemligen till herr statsrådet och chefen för civildepartementet hemställa, om icke en ringa del af de beviljade millionerna skulle kunna anslås för tillgodoseende af förbättrad hygien först och främst hvad sjelfva postverket beträffar, och i sammanhang härmed hoppas jag, han i detta hänseende ej heller glömmer de *andra* många olika afdelningarna, som lyda under hans departement. Han borde ega en mycket kraftig medhjelpare i medicinalstyrelsen, hvilken ju nu sorterar under honom och som väl bör vara intresserad af att taga initiativ i sådan rigtning och, gissar jag, mycket gerna tillhandagår med de upplysningar, som äro af nöden. Detta endast i allmänhet sagdt för att fästa herr statsrådets uppmärksamhet på denna så viktiga fråga.

Sedan är det en annan sak, som rör speciella förhållanden här i Stockholm, hvilka jag tillåter mig påpeka.

Som bekant, är det gamla postkontoret härstädes i ett mycket miserabelt tillstånd, men jag tror, att ock en del förbättringar skulle kunna och borde göras till personalens fromma. Jag fick mig i höstas tillskickadt ett nummer af »Svenske postvaktbetjenten», der en artikel: »*Postlokalerna ur sanitär synpunkt*», synnerligen fäste min uppmärksamhet. Det är helt enkelt *upprörande* förhållanden, som der råda, och jag hoppas, att dessa måtte med *det snaraste* ändras. I denna artikel talas det bland annat om den otillfredsställande städningen, hurusom det skuras endast en gång i månaden och detta

Anslag till
postverket.
(Forts.)

endast å de *större* lokalerna, å de mindre endast *en gång i kvartalet*. Det är omöjligt att med så otillräcklig städning hålla rent.

Vidare heter det: »Beträffande bekvämligheter för personalen skulle man kunna säga, att vederbörandes sträfvanden i denna riktning är missriktad. Så t. ex. finnes å en af de större afdelningarna i Stockholm inne i lokalen, i det s. k. vaktmästarerummet, anbringad en tvätt- och bekvämlighetsinrättning i rummets ena hörn, endast omsluten af en liten afbalkning, förlänande rummet en allt annat än behaglig atmosfer, uppblandad som den är med dammet från påsarna, hvilka äfven äro förlagda hit. Som sagdt, benämnes rummet vaktmästarerum och är sålunda en uppehållsort för vaktmästarne; här upphålla de sig de få stunder de äro lediga från tjenstgöring och — *här intaga de sina måltider.*» Jag kan icke neka till, att när jag läste detta, trodde jag något sådant icke vara möjligt och gick i december månad upp på postkontoret för att förvissa mig, om tidningen talat sant. Jag vände mig till vederbörande kontrollör på afdelningen, som sade, att det gjorts framställning att få bort anstalten, som ju var ditsatt endast för *tjenstemännens* räkning, ehuru det strax utanför på gården finnes ett likartadt etablissement, men man tycks föredraga att använda det som finnes i *vaktmästarnes matrum*. Atmosfären var synnerligen dålig, och de personer jag talade med förklarade, att under sommarmånaderna var ammoniakgasen så stark, att det inverkade på deras ögon. Emellertid — kontrollören har gjort anmälan om saken, men — ärendet hvilat, och hvad det betyder, att en sak »hvilat» hos en styrelse, hoppas jag, att herr departementschefen sjelf har någon erfarenhet om. När herr statsrådet, hvilken, såsom vi alla veta, ömmar för personalen, nu fått reda på denna sak, hoppas jag, att han skall draga försorg om, att dessa människor få ett rum att vistas uti, der sådana anordningar icke förefinnas.

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Det är ju ett nytt ämne, som nu införts inom den höga kammarens diskussionsområde.

Med anledning af herr von Möllers yttrande är jag i tillfälle meddela, att kostnadsberäkning uppgjorts för afhjelpande af den sak han talade om samt att denna kostnadsberäkning slutade på ett belopp af omkring 1,500 kronor, men då har det rådt tvekan hos den nuvarande chefen för generalpoststyrelsen, om det var skäl att vidtaga en sådan åtgärd i ett hus, som redan inom två år skall upphöra att användas för ändamålet. Att något skall göras är visst, för så vidt det låter förena sig med »den största möjliga sparsamhet», om hvars iakttagande ju generalpoststyrelsen nu fått af statsutskottet en erinran.

För min del kan jag ju icke annat än vara herr von Möller tacksam för att han vill åtaga sig att med uppmärksamhet följa postverkets bekvämlighetsinrättningar, och jag skall med största tacksamhet mottaga de ytterligare upplysningar jag i det fallet af honom kan få.

Herr von Möller: Jag ber om ursäkt, ifall herr statsrådet *icke tyckte om* min anmärkning, men jag tillät mig fasta uppmärksamheten

på detta missförhållande, som kommit till min kännedom. Emellertid tillåter jag mig fråga, huruvida herr statsrådet skulle sätta värde på, om man anbragte en dylik inrättning i *hans* matsal.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren utskottets i föreliggande moment gjorda hemställan.

Punkterna 7—11.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Mom. 1.

*Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.*

Herr von Möller: Ehuru min tillfredsställelse var stor, när jag såg, att detta anslag beviljades, kan jag dock icke neka till, att äfven min misräkning blef stor, när jag såg att ännu icke något åtgjorts för att söka skaffa vaktpersonalen vid hospitalen något större aflöning. I Gadeliis bok, som utkom förra året, om »Vården af sinnessjuka förr och nu» påpekar författaren, »att omsättningen bland den manliga personalen vid hospitalen är mycket stor, ända till 100, ja, 150 procent om året af det fixa antalet. Att under sådana förhållanden inrätta en skola för betjeningen är knappast möjligt. Först måste lönerna höjas och deras fördelar äfven på annat sätt tillgodoses. Endast då kan man få någon garanti för ett bättre urval och ett längre qvarstannande i tjensten.»

Hvad sköterskorna beträffar, tyckes det vara ett något mera glädjande förhållande. Bland dem är omsättningen icke så stor.

Från en person, som känner till förhållandena vid Upsala hospital och som vitsordar, att den vård, som der egnas de sinnessjuka, är synnerligen förträfflig, har jag erhållit ett meddelande af samma innebörd, nemligen att det är af största vikt att inom den närmaste tiden höja sköterskornas lön högst betydligt. Brefskrifvaren påpekar, att de hafva icke så stora löner som mången vanlig tjenariinna, och detta är skälet, hvarför den goda stammen bland sköterskorna allt mer och mer förminskas och att den tid kommer, då verklig fara är för handen.

Jag tillåter mig att äfven i denna punkt fästa herr statsrådets uppmärksamhet på denna för landet synnerligen viktiga sak.

Herr Almén: Emot ett enhälligt statsutskotts tillstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition läser det icke finnas någon den allra ringaste utsigt att åstadkomma en förändring. Det hindrar dock icke att jag, på grund af den erfarenhet jag under 15-årigt chefskap i medicinalstyrelsen samlat, hvarunder många inspektioner utfövs vid samtliga hospital i riket, stadgat min åsigt i ännu och här tillåter mig uttala, att enligt min mening den föreslagna organisationen icke kan blifva af synnerligt gagn. Jag beklagar, om densamma, såsom afsedt är, skulle blifva stadigvarande. På sista sidan af utskottets

Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.

(Forts.)

utlåtande rörande denna punkt säger utskottet, att det på grund af de i statsrådsprotokollet anförda skäl, ansett sig böra till bifall förordna inrättandet af en öfverinspektörsbefattning; dessa skäl anhåller jag att nu något närmare få granska. På sid. 83 säges, att tidpunkten nu syntes vara kommen att öfvergå från försök till en stadigvarande organisation, i syfte att en öfverinspektör för sinnessjukvården måtte anställas, och beträffande fordringarne på en dylik tjänsteman, angifvas de å sid. 78 sålunda: »En öfverinspektör, som icke egde åtminstone lika god insigt i psykiatrien som de anstaltsläkare, som han hade att kontrollera, skulle ej göra den nytta och inverka med den auktoritet, som hans uppgift kräfde, och häri instämmer jag gerna. Frågar man åter, huru dessa fordringar tillfredsstälts under de tvenne sista åren, hvarunder öfverinspektörer varit förordnade, får jag erinra derom, att första året innehade öfverläkaren vid Upsala hospital detta förordnande, ehuru han var åtskilligt yngre än flertalet af de öfverläkare, hvilkas verksamhet han hade att kontrollera. För att icke missförstås, vill jag nämna, att jag för honom hyser stort förtroende, och om jag också anser honom till år och erfarenhet underlägsen flertalet öfverläkare å hospitalen, torde han dock ega egenskaper, som göra honom fullt lämplig för den befattning han innehade. Den nuvarande öfverinspektören är asylläkare i Lund, intager i denna sin egenskap en underordnad ställning och är ännu yngre än den förra året använde. Ehuru hans intresse är mycket stort för hit hörande frågor och hans förmåga mindre vanlig, är han således, hvad erfarenhet beträffar, icke vuxen sitt uppdrag och kan icke uppfylla de fordringar medicinalstyrelsen uppställer för en öfverinspektör. Det förhåller sig emellertid så, att den förste af dessa båda öfverinspektörer lemnade sin plats redan efter ett år — om han ledsnade på grund af vunnen erfarenhet, vet jag icke — och huru vida den nuvarande kan påräknas för framtiden, vet jag icke heller. Jag tviflar emellertid, att någon öfverläkare i längden skall finnas villig att utöfva öfverinspektörsbefattningen. Hans villkor och verksamhet såsom öfverläkare äro i allmänhet mycket mera tillfredsställande än dem han såsom öfverinspektör kan påräkna. Medicinalstyrelsen har icke ansett möjligt att för det arfvode, som hittills utgått och äfven föreslagits af hospitalkomitén 6,000 kronor, få lämplig person till öfverinspektörsbefattningen och säger därför, då öfverinspektören måste vara kunnig och helst öfverläkare, att aflöningen måste höjas till 8,000 kronor. Kongl. Maj:t har föreslagit och statsutskottet godkänt detta belopp. De af hospitalkomitén, der jag hade äran vara ordförande, föreslagna löneförmånerna slutade med en summa af 11,000 kronor. Medicinalstyrelsen har äfven fått denna summa att räcka till, oaktadt i lönen föreslagits en höjning med 2,000 kronor, och detta har så tillgått, att af medicinalstyrelsen, på samma gång lönen höjts, resekostnadsersättningen minskats med motsvarande belopp, 2,000 kronor. Resultatet kan ur ekonomisk synpunkt vara tillfredsställande, men huru visar det sig i verkligheten? Den kontroll, öfverinspektören skulle utöfva, har minskats. Tjänstemännens hos medicinalstyrelsen antal har ökats, och icke missunnar jag medicinalstyrelsen den tillväxt i arbetskraft, som under de sista åren kommit

den till del, men det synes mig särdeles betänkligt, att den väl behöfliga kontroll, som här afses, skall förminsкас, då göromålen äro af den beskaffenhet att de endast med svårighet kunna medhinnas, om de skola skötas såsom de böra. Redan nu, innan organisationen kommit i gång, har det blifvit ifrågasatt att anställa tvenne öfverinspektörer. Är det då klokt att minska kontrollen och resekostnadsersättningen för öfverinspektören för att få ökad antal biträden i medicinalstyrelsen? För min del tviflar jag på, att man äfven med 8,000 kronors aflöning skall kunna få någon erfaren och fullt lämplig öfverläkare, som vill åtaga sig detta uppdrag.

Nu kan man fråga, huru jag, som varit ordförande i den komité, hvilken väckt förslag om inrättandet af ifrågavarande inspektorsbefattning, kan kritisera denna inrättning; men förklaringen är helt enkelt den, att komitén tänkt sig tvenne slag af inspektioner öfver anstalterna för sinnessjuka, den ena genom öfverinspektören och den andra genom en lokal inspektion, hvilka båda, ifall de samverka såsom de böra, skulle kunna tillsammans åstadkomma ett mycket godt resultat; men tager man bort den lokala inspektionen, kommer, enligt mitt förmenande, äfven den andra att sväfva i luften. Den lokala inspektionen har emellertid afstyrkts af flertalet läkare, som yttrat sig i frågan. Skälen härfor skulle finnas uti de af reservanten uttalade åsigtarna. Till en början stöder sig denna på tvenne utländska stora auktoriteter, hvilkas åsikter åberopas. Äfven jag har respekt för auktoriteter, och det kan icke falla mig in att här bestrida deras kompetens och förmåga. Men äfven om dessa herrar studerat hospitalsstadgan, anser jag mig böra erinra derom, att de hafva liten eller ingen kännedom om, huru hospitalsstadgan tillämpas, och det finnes mycket godt i denna stadga, som ty värr icke i verkligheten kommer till utförande. Vidare tillåter jag mig erinra, att en af dessa stora auktoriteter förklarar sig icke obenägen tillstyrka, att en juridiskt bildad person biträdde öfverinspektören vid utförande af hans befattning. Professor Hjertström afstyrker lokalinspektionen, icke blott derför att han anser densamma öfverflödigt; han fruktar, att den skall verka skadligt å dem den afser att gagna. Det förvånar mig och jag kan icke annat än beklaga, att denne af mig högt värderade öfverläkare, som sjelf varit ledamot af hospitalskomitén och der deltagit i frågans debatterande, till den grad missuppfattat lokalinspektionen, att han deraf befarar mera skada än gagn, i det densamma icke skulle lemna de sjuka i fred, just då de bäst behöfde lugn. Jag vädjar till edert goda omdöme i frågan, mine herrar; kunnen i inbilla eder, att en af Kongl. Maj:t tillsatt lokalkomité af förtroendemän, bestående af en läkare och en jurist, hvars verksamhet skulle ledas af öfverinspektören, skulle vara så utan all takt, att den skulle störa de sjuka vid de tillfällen, då de bäst behöfde lugn och ro? Och ändå synes han hafva fatt instämmanden från många håll.

Nu frågar man kanske, huru förklara, att dessa öfverläkare, öfverinspektörer och specialister äro till den grad obenägna att utskrifva obotligt sinnessjuka, då detta dock är en hufvudfråga, som framför andra behöfver erhålla sin lösning. Jo, säger man, öfverläkarne åberopa såsom skäl, att vid många tillfällen utskrifna obotliga, icke

Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.
(Forts.)

Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.
(Forts.)

vådliga patienter återkommit försämrade, och jag gifver dem rätt deri, att sådant stundom inträffat. Men huru kommer det sig, att fromma, beskedliga patienter, som 10 à 20 år å hospitalet ej visat sig benägna för våldsamhet, åter måste der intagas såsom vådliga för allmän säkerhet? Skälet härtill är ofta dålig vård i hemmet. De uppretas genom trakasserier och komma försämrade tillbaka. Det är sådant öfverläkarne gerna framhålla, men de glömma att tala om en annan del af sin erfarenhet. Många af de utskrifna komma aldrig tillbaka, äfven om dessa icke fått god vård i hemmet, men hvad som är vunnet, det är att några obotliga blifvit utskrifne, hvarigenom plats kunnat beredas för sådana, som kunna botas.

Man har äfven sagt, att andra skäl för öfverläkarnes obenägenhet för utskrifning af obotlige funnes, särskildt det, att deras prestige genom lokalinspektion skulle rubbas och skadas, och man har vidare framhållit, att denna prestige är ett nödvändigt vilkor för att öfverläkarne med framgång må kunna behandla de sinnessjuka. Jag tvekar icke uttala såsom min åsigt, att en sådan prestige måste för hospitalsläkaren vara af viss betydelse, men om den lokalinspektion, som af en läkare med biträde af en jurist två gånger i månaden skulle utföras vid hospitalen, kunde skada denna prestige, då må samma prestige gerna gå förlorad; den är då icke många ören värd. Man har äfven såsom ett skäl, talande emot utskrifningen af obotliga, framhållit, att de sinnessjuka å hospitalen få bättre vård än i hemmen, och hvarför då icke allt framgent behålla dem på anstalterna? Gerna må de der vårdas, om icke platserna på hospitalen vore så eftersökta, att beklagligen icke ledighet finnes för botliga sjuka. Jag kommer nedan tillbaka till ett viktigt moment i fråga om vården af sinnessjuka, det nemligen, att de oftast kunna botas, om de vid sjukdomens utbrott intagas å vårdanstalt, men dröjer detta i brist på plats, blifva de flesta under tiden obotliga. Öfverläkarne å hospitalen synas mig fatta dessa anstalters förnämsta uppgift så, att de böra qvarhålla och vårda obotliga sinnessjuka, äfven om botliga måste afvisas. En bestämmelse i hospitalsstadgan beträffande utskrifning af obotligt sjuka, af stor betydelse, är den, att direktionerna på anmälan af öfverläkaren hafva att derom besluta, men då öfverläkarne ofta underlåta att göra anmälan, komma direktionerna icke i tillfälle att utföra sin rättighet beträffande obotliga patienters utskrifning. Den nye öfverinspektören har fått rättighet att förordna om utskrifning af obotligt sjuka. Man kunde då vänta, att denne funktionär, under den tid han varit i verksamhet, skulle sökt råda bot för det bristande utrymmet genom förordnande af utskrifningar. Men att döma af hans embetsberättelse har den förste öfverinspektören icke lyckats finna någon patient, som varit lämplig att utskrifvas. Jag kan icke underlåta att anmärka det egendomliga i, att bland 4.500 sinnessjuka det icke skulle finnas någon, för hvilken utskrifning af öfverinspektören kunnat förordnas. Det kan förklaras så, att han liksom andra specialister varit afvog emot sådana åtgärder, men äfven dermed, att, såsom naturligt är, han icke hunnit tillräckligt studera dessa 4.500 patienter. Den sist förordnade öfverinspektören har ännu icke avslutat sin verksamhet, men han tyckes icke heller med några få undantag hafva funnit anledning till förordnande om utskrif-

ning. Nu anses emellertid 40 procent af de sinnessjuke vara botliga, om de i rätt tid erhålla vård å hospital. Kan någon då finna en sådan hospitalsvård förnuftig, att, ehuru 4,500 patienter finnas och deribland många obotliga, det icke gifves tillfälle att intaga nya sjukdomsfall, som kunna botas? Brist på plats gör, att dessa oftast få vänta så länge, att de, från att hafva varit botliga, blifva obotliga, och följden är den, att hospitalen äro och förblifva fattighus, der obotliga vårdas, under det de botliga icke kunna mottagas. Från öfverinspektören tyckes icke hjälp i detta hänseende kunna väntas, och huru skall då rättelse vinnas? Genom att bygga nya hospital, svarar man. Riksdagen har aldrig varit småaktig, då det gällt anslag till dessa anstalter, men äfven om denna utväg stode öppen, komme vid den tid, då de nya byggnaderna kunde väntas vara färdiga, en ökad mängd sjuka att behöfva vård samt nödvändiggör framläggande af nya förslag till nya asylor. Finnes då icke någon annan utväg? Jo, svarar jag, bibehåll öfverinspektören, men ställ vid hans sida en lokal inspektion, bestående af en läkare och en jurist, och tillse, att hospitalsstadgan efterlefves. Dessa lokalinspektioner skulle icke verka på ett för öfverinspektören hinderligt eller ogynsamt sätt, utan understödja honom. Han skulle vid sina inspektioner finna en myndighet, med hvilken han kunde rådgröra, meddela lokalinspektion råd och upplysningar, nödvändiga för att afgöra, huru vida utskrifning af obotliga patienter kunde utan risk verkställas. En omständighet, som härvid är af särskild vikt, är den, om sinnessjuk, som föreslås till utskrifning, kan i hemmet erhålla sådan vård, att hans tillstånd icke försämrass, och först sedan upplysningar i dessa och andra afseenden erhållits, blifver öfverinspektören i stånd att fatta sitt beslut. Det är på denna grund hospitalskomitén tillstyrkt och jag fortfarande är af den åsigten, att en lokalinspektion vid sidan af och samarbetande med öfverinspektören skulle för hospitalsvården vara af den största vikt och betydelse.

Man kan nu komma med den vanliga invändningen, att vården af sinnessjuke icke kan förstås af några andra än specialister. Ja, mina herrar, detta argument får man ständigt höra, och slutligen komma vi väl derhän, att inga andra våga yttra sig än dessa specialister. Min öfvertygelse, grundad på en 15-årig erfarenhet af inspektioner och ett 15 årigt flitigt arbete på hospitalsvårdens område, är den — och detta kan fattas af en hvar — att t. ex. idioter, som icke äro farliga för sig sjelfva eller andra, kunna och böra utskrifvas från hospitalen. Frågar man, huru jag kan bedöma sådant — jo, säger jag, slå upp läkarejournalerna! Hvad finner jag antecknadt om dessa mångåriga sinnessjuke? Jo, der står: *tillståndet oförändradt*; och denna anteckning återkommer ibland en, ibland två gånger om året, år efter år under fem, kanske tio år. Går jag långt tillbaka i journalen, skall jag finna, att patienten varit orolig och svår, att oron upphört och att patienten under många år varit och fortfarande är lugn, stundom slö. Många äro idioter helt och hållet eller till hälften, men äro icke så svåra, att de böra kvarhållas på hospitalen. Men, såsom jag nys sade, jag miströstar att få någon ändring vare sig genom öfverläkarens eller öfverinspektörens medverkan, ty begge

*Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.
(Forts.)*

*Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.*
(Forts.)

tyckas vara lika obenägna för utskrifning af obotliga, och detta utan afseende på föreskriften i § 45 af gällande hospitalsstadga, der det heter »obotlig sinnessjuk, som längre tid varit å hospital eller asyl vårdad och ej visat sig vådlig för sig eller andra, må, när utrymme saknas för mottagande af sjuk, som är af vård mer i behof, af direktionen, på öfverläkarens anmälan, från anstalten utskrifvas». Den tid kommer utan tvifvel, då allmänheten finner, att det icke bör fortgå som det nu går; den torde snart säga: vi vilja hafva ett ord med i laget, vi vilja, att lekmannaombud skola vara med till hjälp, vare sig genom deltagande i lokala inspektionen eller såsom biträde vid öfverinspektionen. Skall man afvakta detta? Ja väl, men skola vi vänta länge, blir tillståndet oefterrättligt.

Den 15 februari, således för få dagar sedan, vårdades å rikets hospital 2,375 män och 2,187 kvinnor och vid hospital och asyler tillsammans 4,562 patienter. Vid samma tidpunkt kunde inträde icke beviljas för 577 män och 384 kvinnor, summa 961 patienter; och många af dessa botliga få således vänta på plats, till dess de blifva obotliga.

Jag vågar knappt säga, hvad jag tänker om detta sakernas tillstånd, ty jag vill undvika skarpa uttryck, men systemet, sådant det nu är, synes mig nära nog oefterrättligt.

Af hvad jag nu anført framgår, att jag anser af vigt, att någon förändring eger rum, och jag skulle därför mycket väl finna mig uti, att den kongl. propositionen afsloges. Ty hvad blefve följden? Jo, möjligen, att Kongl. Maj:t på försök förordnade under ytterligare ett år en öfverinspektör. Riksdagen hade då icke löst frågan så här partielt i en enda punkt, utan den komme i sin helhet under Kongl. Maj:ts pröfning, och detta vore alltid en vinst.

På grund af hvad jag nu yttrat, anhåller jag hos herr grefven och talmannen, att proposition måtte framställas om återremiss till statskottet.

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Då det icke föreligger någon kongl. proposition och ej heller någon enskild motion om inrättande af dessa lokala inspektionsnämnder, kan ju den frågan icke blifva föremål för något beslut vid denna riksdag. Det skulle därför kanske hafva varit öfverflödigt att nu ingå på denna sak, såvida icke den sista talaren hufvudsakligen sysselsatt sig dermed; och den ställning, han intager både såsom ordförande i den komité, hvars förslag nu behandlas, och såsom sakkunnig inom kammaren i dessa frågor, gör, att jag vill något upptaga äfven detta.

Komitén har föreslagit två slag af inspektion; det ena afser anställande af en öfverinspektör, och detta förslag har af komitén enhälligt framställts och lika enhälligt tillstyrkts af samtliga myndigheter, som yttrat sig; det andra förslaget går ut derpå, att vid sidan af öfverinspektören skulle ställas en lokal inspektion af två ledamöter i direktionen, den ene en läkare — ehuru icke en läkare i sinnessjukdomar — och den andre en jurist. Det viktigaste af deras åligganden skulle blifva att med synnerlig noggrannhet två gånger i månaden undersöka hvarje å hospitalet intagen person och granska

alla angående honom förda journaler, hvarjemte såsom deras viktigaste befogenhet bör angifvas, att de skulle hafva bestämd rätt att utskrifva en sinnessjuk.

Jag namnde, att komiténs förstnämnda förslag blifvit enhälligt tillstyrkt. Jag tror mig kunna säga, att det senare förslaget blifvit nästan lika enhälligt afstyrkt af alla, som haft med saken att göra. Såsom den siste talaren erinrade, var det så, att hospitalsväsendets specielle målsman inom komitén, professor Hjertström, på det bestämdaste motsatte sig inrättandet af dessa lokala inspektioner, och det är hufvudsakligen hans uppfattning, som blifvit accepterad af alla dem, hvilka efter honom haft att yttra sig i frågan. Till denna uppfattning hafva samtliga öfverläkare vid hospitalen anslutit sig, och dessa äro väl de mest sakkunnige, äfven om de, som velat se andra än sakliga motiv, velat anse möjligt, att de vid tanken på den ökade kontrollen eller den minskning i deras prestige, som man framhållit skulle blifva en följd af den nya inspektionen, från början icke sett förslaget med vänliga ögon. Men, mina herrar, gå vi till hospitalsdirektionerna — och det var ju ur dessa, som inspektionsnämnderna skulle tagas; de skulle således få ökad befogenhet, och de hafva ju varit i tillfälle att år efter år följa hospitalsförhållandena — så, huru ställa sig dessa direktioner till samma förslag? Jo de afstyrka det lika enhälligt som öfverläkarne. Det finnes endast en enda reservant inom en hospitalsdirektion, och det skulle hafva varit högst egendomligt, om han icke tillstyrkt förslaget, då han var ledamot i komitén och tillhörde dess majoritet.

Går jag till länsstyrelserna, så finner jag, att åtminstone de, som ingått i någon fullständigare undersökning af frågan, också afstyrkt förslaget; och detta torde kunna vitsordas af flertalet landshöfdingar i kammaren, om de funne nödigt att yttra sig i frågan.

Kommer jag sedan till medicinalstyrelsen, så är förhållandet alldeles detsamma. Jag beder om ursäkt, att jag upptager kammarens tid, men då jag anser medicinalstyrelsens utlåtande i ett par punkter just beröra frågans hufvudsak — åtminstone synes det mig så — kan jag icke annat än erinra derom. Efter att hafva framhållit dessa inspektionsnämnders åliggande att två gånger i månaden undersöka hvarje å hospitalet befintlig sinnessjuk, säger medicinalstyrelsen: »Det vore af flertalet bland dem, som yttrat sig öfver förslaget, påvisadt och torde ligga i öppen dag, att detta åtgörande komme att motverka det goda inflytande, de sjuke för öfrigt skulle röna af anstaltsbehandlingen. De sjuke hade kommit till anstalten för att, skilda från sin vanliga omgifning och sina dagliga bestyr, erhålla det lugnande intrycket af ett regelbundet lefnadssätt och välvilliga vårdare, hvilka noga aktade sig att sära deras sjukliga sinnen; men de skulle, enligt komiténs förslag, minst hvar fjortonde dag noggrant undersökas, deras sjukliga tankar skulle åter väckas till lif, på det att inspektionsnämnden skulle kunna förvissa sig om, att de fortfarande vore sinnessjuka och i behof af anstaltsvård. Då läkareledamoten i allmänhet ej kunde vara en i psykiatrien synnerligen kunnig person, och juristen vore det än mindre, torde de behöfva längre samtal för att skaffa sig eget omdöme i saken och komme derigenom att förorsaka större

Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.
(Forts.)

Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.

(Forts.)

skada för patienten. Skulle de sjuke på detta sätt ständigt undersökas, torde det draga ut på tiden med tillfrisknandet och sannolikheten härför i betydlig mån förminskas.»

Till detta omdöme af medicinalstyrelsen, hvilket, jag upprepar det, synes angifva frågans kärna, vill jag äfven erinra om ett uttalande af en öfverläkare vid ett hospital, deruti han karakteriserar komiténs förslag i denna del sålunda, att inspektionen skulle blifva *skadlig* genom den ofta återkommande undersökningen af de sjuke; den skulle blifva *hinderlig* och *störande* derigenom, att den rubbade öfverläkarens förtroende hos de underordnade och patienterna; den blefve slutligen *orimlig*, då man icke kunde tänka sig, att inspektionsnämnden skulle kunna hinna att så noga undersöka hvarje sinnessjuk. När man har sådana uttalanden från alla myndigheter, tror jag, att Kongl. Maj:t är fullt försvarad och att han egt ganska goda skäl, då han funnit sig icke kunna framlägga detta förslag.

Jag kommer nu till den andra delen, nemligen öfverinspektören, som komitén enhälligt föreslagit, som af alla, som yttrat sig, blifvit tillstyrkt och som Kongl. Maj:t tagit upp. Mot denna institution tyckes den siste ärade talaren nu hafva fått åtskilliga betänkligheter. Det är dock att märka, att komitén framhållit den såsom synnerligen behöflig, snart sagdt nödvändig. Det finnes i komiténs betänkande icke den ringaste antydning om att denna institution skulle vara behäftad med några fel; det finnes ej heller någon antydning om att de båda inspekterande myndigheterna skulle stå i något oupplösligt samband med hvarandra, så att, när man icke antagit den ena, man icke skulle kunna antaga den andra. Tvärt om, vill det synas mig. Hvad skall då öfverinspektören få att undersöka? Jo, säger komitén, vid den inspektion, medicinalstyrelsen hittills utfövat, har undersökningen gällt, så att säga, hospitalens yttre angelägenheter, det ekonomiska och sjelfva ordningen derstädes, men sinnessjukvården har medicinalstyrelsen vid sin inspektion icke haft tillfälle att genomgående undersöka. Derför behöfves en öfverinspektör, en psykiatriker, särskildt kunnig, och vid hans sida hade komitén tänkt sig en lokal inspektion, som under tiderna mellan öfverinspektörens besök skulle supplera honom. Om nu den lokala inspektionen icke kommer till stånd, synes mig öfverinspektören icke derigenom blifva öfverflödig, utan tvärt om ännu mera behöflig. Den ärade talaren ansåg, att det vore att befara, att svårighet skulle uppstå att få någon öfverinspektör. Ja, detta är ju möjligt. Men jag vill dock framhålla, att det väl bör blifva lättare enligt Kongl. Maj:ts förslag, enligt hvilket lönen höjts från 6,000 kronor, såsom komitén föreslagit, till 8,000 kronor, och då öfverinspektören dessutom skulle erhålla en vida fastare ställning, än då han såsom nu förordnas är efter år.

Jag frågar eder, mina herrar, om det efter den utredning, saken erhållit, kan vara skäl att, såsom den siste ärade talaren föreslog, återremittera ärendet till statsutskottet i syfte, att saken nu icke skulle bifallas? Han kan ju icke få hvad han främst önskade, utan det skulle då komma att ytterligare anstå med saken. Han erkände dock, huru vigtig den är; och om äfven kammaren, såsom jag tror,

erkänner denna frågans vikt, synes det mig vara skäl, att kammaren bifaller hvad Kongl. Maj:t i denna del föreslagit.

Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.
(Forts.)

Herr Billing: Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har utredt detta ärendes sakliga innehåll så fullständigt, att jag icke behöfver såsom taleman för statsutskottet derpå inlåta mig, och jag bör det då ej heller för att icke upprepa och derigenom trötta. Det återstår för mig endast att med ett par ord upptaga den sida, herr statsrådet icke kunde upptaga, nemligen själfva det formella yrkandet.

Den förste talaren slutade med att yrka återremiss. Något förvånade det mig, ty såsom konklusion af hans anförande hade man snarare väntat, att han skulle yrka afslag. Han sade icke, i hvilket syfte han yrkade återremiss, men man kan väl antaga, att syftet dermed skulle vara att söka förmå statsutskottet att yttra sig till förmån för de af hospitalskomitén föreslagna lokala kontrollmyndigheterna. Ehuru statsutskottet och närmast andra utgiftsafdelningen icke i den kongl. propositionen hade någon direkt maning att tala om dessa lokala kontrollmyndigheter, voro de dock något på tal inom afdelningen; men jag vill nämna, att vi, stödda af såväl samtliga öfver hospitalskomiténs förslag hörda myndigheters yttranden som afven af vårt eget omdöme, voro alldeles på det klara med, att vi för vår del icke skulle vilja tillstyrka tillsättandet af sådana lokala myndigheter. Våra skäl därför voro desamma, som anförts af de många myndigheter, som hörts öfver frågan. Och om jag skulle hafva varit i någon mån tveksam, hvilket jag icke varit, så har denna tvekan ytterligare borttagits af den förste talaren, då han så starkt pointerade, att den lokala myndigheten skulle representera ett inflytande *mot* hospitalets öfverläkare, hans önskingar och hans sätt att bedöma situationen.

Jag tror därför jag kan alldeles bestämdt försäkra, att en återremiss skall till alldeles ingenting gagna, och därför anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Boström, Filip: I egenskap af ordförande i en hospitalsdirektion tillåter jag mig göra en värdsam motsägelse mot hvad herr Almén yttrade om obenägenheten hos öfverläkarne vid hospitalen att derifrån utskrifva patienter. Jag har i detta hänseende en alldeles motsatt erfarenhet. Vid det hospital, jag känner till, hafva vi, just med anledning af de många patienter, som ligga och vänta och som medicinalstyrelsen hänvisat till vård vid detta hospital, försökt utskrifva så många som möjligt. Och jag vågar påstå, att det må komma hvilken inspektör som helst, så skall han finna, att längre kan man icke gå, än hospitalsdirektionen redan gjort.

Medan jag har ordet, tillåter jag mig fästa kammarens uppmärksamhet på en omständighet, som gör, att redan till bruk upplätta dåranstalter icke komma till full användning. Sistlidna är öppnades Upsala asyl, men ännu har denna anstalt icke kunnat fyllas, ehuru många ansökingar ligga inne, till följd deraf, att man icke fått tillräckligt antal vårdare för patienterna. Jag har sett annonser om anskaffande af sådana vårdare icke allenast inom det län, det gäller,

*Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.*

(Forts.)

nemligen Upsala län, utan vederbörande direktion och läkare hafva vänt sig till långt derifrån belägna län, der hospital förut finnas. Detta förhållande visar, enligt mitt förmenande, att den aflöning, som bestås vårdarne, såväl de manliga som de qvinliga, är alldeles för snävt tilltagen. Med tanke på, hvilken svår uppgift dessa hafva att fylla, vore det enligt min åsigt en synnerligen lycklig åtgärd, om deras aflöning kunde höjas. Jag vill nämna ett exempel, som belyser nödvändigheten häraf. Lasarettsdirektionen inom den stad, der jag är boende, har sedan i oktober förlidet år på en af dårdcellerna haft en qvinlig patient af så svår beskaffenhet att sköta, att hon störde alla patienter. Medicinalstyrelsen beslöt, att denna patient skulle få sin vård vid Upsala asyl, och i egenskap af ordförande i lasarettsdirektionen tillät jag mig aflåta en skrifvelse till läkaren vid nämnda asyl med vördsam anhållan, att han fortast möjligt ville bereda den arma qvinnan rum. Han svarade: vi hafva förut 64 patienter, som ligga och vänta på plats, och utsigten för eder att få denna qvinna intagen står i vida fältet; kanske kommer det att dröja år. Samma klagan höres från alla håll. Jag tror verkligen, att man först och främst bör ordna så, att, när man får en asyl färdig, man aflönar vårdarne så, att den genast kan beläggas med dessa af herr Almén nämnda 900 väntande patienter. Likaledes bör en ny asyl fortast möjligt beslutas af Riksdagen, så att man kommer ifrån det elände, som alla dessa väntande patienter medföra för de respektive kommunerna.

Med afseende å föreliggande fråga om anställande af en öfverinspektör har jag redan officiellt uttalat mig för ett sådant förslag och mot det af herr Almén förordade, hvarför jag tillåter mig att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Almén: Om man tycker, att lokalinspektion två gånger i månaden är för mycket, kan ju detta inskränkas till en gång i månaden.

Det har blifvit antydt, att läkarens anseende skulle skadas genom denna lokalinspektion, men mig synes, som om denna snarare skulle vara egnad att stärka hans anseende och förtroende. Huru är det nu, om en patient klagar? Jo, han får det besked, att läkarne och särskildt öfverläkaren så befalt och att han skall rätta sig efter läkarens befallningar, och han måste så göra. Vänder han sig med sina klagomål mot öfverläkaren, såsom ofta är vanligt, så blir denne ju själf domare i egen sak. Men icke skulle öfverläkarens anseende minskas, om det funnes en lokalinspektion, hvilken upptoge alla dessa klagomål och hvilken derjemte ålåge att med öfverläkaren besluta om utskrifning. Öfverläkarens ansvar blefve derigenom deladt, och vore jag i hans ställe, skulle jag känna mig tacksam för en sådan hjälp i mitt ansvarsfulla kall.

Hvad inspektionen genom hospitalsdirektionen angår, så hyser jag för dessa direktioner all möjlig aktning, stort förtroende och stundom beundran för det sätt, hvarpå dessa sköta sitt ansvarsfulla kall utan att därför njuta den ringaste ersättning. Men, mina herrar, erfarenheten visar, att dessa hospitalsdirektioner icke förstå sig på

sjukvården, något som för resten är helt naturligt. Icke heller — och huru berömvärd dessa direktioners verksamhet än må vara — blifva gällande stadgar alltid följda. Så t. ex. sammanträdde, i strid mot hospitalsstadgans föreskrift, för några år sedan mången hospitalsdirektion på landskansliet, icke vid hospitalet.

*Angående
tillsyn å sin-
nessjukvår-
den i riket.
(Forts.)*

Jag har aldrig hoppats att här vinna något genom en återremiss, men jag säger upprigtigt, att jag skulle nästan skämmas att låta denna fråga passera kammaren utan att tillkännagifva min mening angående öfverinspektionen, min åsigt må nu blifva klandrad eller icke. Jag har under femton år inspekterat rikets hospital och asyler, tror mig dertill hafva sundt förnuft och anser mig kunna bedöma, om anledning föreligger att qvarhålla en patient vid hospitalet eller derifrån utskrifva honom, allt enligt § 45 i gällande stadga, denna på samma gång så ömtåliga och så viktiga fråga. Vi böra dock komma i håg, mina herrar, att dessa hospital med deras dyrbara utrustning aldrig varit afsedda till fattighus och ej böra så förblifva.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna moment hemställt samt vidare derpå, att momentet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarne.

Punkterna 14—22.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Herr Billing: Då nu denna punkt blifvit föredragen i närvaro af chefen för civildepartementet, anser jag mig hafva rättighet, kanske i viss mån äfven någon skyldighet, göra ett uttalande, egnadt att framkalla någon förklaring till häfvande af ett möjligt missförstånd. I den ort, icke som jag representerar i Riksdagen, men der jag numera är bosatt, råder ett ganska allmänt missnöje med det sätt, hvarpå telefonförbindelserna äro anordnade. Denna klagan är ganska allmän samt kommer mycket ofta fram; om den har sin grund i ett missförstånd, vore det, som sagdt, önskvärdt, att detta kunde häfvas.

Hvad man klagat öfver är, så vidt jag kan förstå, egentligen två saker, dels att man i Skåne lär få betala högre och ganska betydligt högre telefonafgifter än inom vissa andra delar af landet,

*Anslag till
anläggning
af telefon-
ledningar.*

*Anslag till
anläggning
af telefon-
ledningar.*
(Forts.)

dels deröfver att rättigheten att meddela sig med öfriga orter är mera begränsad i Skåne än på vissa andra håll, så att man afgiftsfritt ej får meddela sig annat än på temligen korta håll, hvilka man dertill icke anser vara rätt lämpligt bestämda. Jag har icke själf telefon, och det är alltså icke min egen sak, som jag här bär fram, men jag tror det vore önskligt, om en tillfredsställande förklaring här kunde gifvas, eller, om någon obillighet mot de i allmänhet illa behandlade skåningarne finnes för handen, rättelse kunde ske.

Under de år, jag varit ordförande på andra utgiftsafdelningen, har jag gjort en mycket bestämd erfarenhet, att detta telefonväsen skötes på ett utmärkt affärsmässigt sätt; någon liten misstanke har jag dock haft, att det må hända skötes allt för affärsmässigt.

Herr statsrådet von Krusenstjerna: De af den siste ärade talaren omnämnda frågor beröra förhållanden, hvilka dels i hvad Kongl. Maj:t dermed haft att göra datera sig från en tid, då telefonväsendet icke sorterade under civildepartementet, dels tillhöra telegrafstyrelsens uteslutande afgörande. Jag kan således icke om dessa frågor yttra mig på grund af egen erfarenhet under den tid telefonväsendet lydt under civildepartementet, men som den ärade talaren lojalt underrättat mig, att han ämnade bringa denna sak på tal, har jag begärt upplysningar från telegrafstyrelsen, hvilka jag nu går att meddela kammaren.

Hvad då afgifterna angår och rättigheten till fria samtal, så befans det, då telefonväsendet nått en större utveckling och man önskade närmare ordna detsamma, nödigt att fastställa årsafgiften till 80 kronor; och på denna siffra, såsom den normala begynnelseafgiften, har telegrafstyrelsen stått qvar, der den icke på grund af alldeles särskilda förhållanden funnit sig böra gå under densamma.

När nu i Skåne fråga uppstod om inköp af det enskilda telefonnätet i Malmö, aftalades emellertid med abonnenterna om en årsafgift på 125 kronor, och detta därför att det då redan var bestämdt, att man skulle bygga en telefonledning mellan Malmö och Lund med utgrening till ett flertal andra skånska städer och att rättigheten att få begagna dessa ledningar skulle ingå i aftalet jemte det att denna rättighet skulle vara fri, fria samtal öfver statens telefonnät i Skåne. Enligt hvad telegrafstyrelsen upplyst, visade det sig dock temligen snart, att detta sätt med fullständigt fria samtal ingalunda verkade nyttigt för ordnandet af telefonväsendet. Det har der, såsom förhållandet varit på så många andra ställen, visat sig, att de onödiga samtalen fått upptaga alldeles för mycket af ledningarna till förfång för samtal, hvilka verkligen behöfvas af affärs- eller andra allvarliga anledningar. Enligt hvad styrelsen meddelat, förspordes också inom Skåne från många håll upprepade önsknings om att få 125-kronors-kontrakten med fria samtal öfver hela Skåne utbyta emot kontrakt med billigare årsafgifter, men med samma bestämmelser i afseende å interurbana ledningar, som gälla öfriga delar af riket. Och då år 1892 för telegrafverket förestod en större ombyggnad af enkeltrådiga ledningar i Skåne till dubbeltrådiga, ansåg styrelsen tidpunkten vara inne att vidtaga den ifrågasatta förändrin-

gen. Denna kunde naturligtvis då, när telegrafstyrelsen och abonnenterna ömsesidigt voro bundna af gällande kontrakt, från början endast tillämpas på nytillträdande abonnenter, men den skulle, i den mån de gamla kontrakten utlöpte, tillämpas äfven på dem. Styrelsen ingick således nämnda år till Kongl. Maj:t med framställning i ämnet. Härpå erhöll styrelsen det svar, som varit reglerande för telefonförhållandena i Skåne, och hvari styrelsen bemyndigas, att, då nya abonnenter mottagas eller, i den mån äldre kontrakt utlöpa, desamma skola förnyas, sådana villkor fastställas, att årsafgiften bestämmes till 80 kronor och särskild afgift upptages för samtal, som utvexlas emellan två telegrafstationsorter eller beröra minst två sådana orter, samt att i öfrigt de grunder tillämpas, hvilka i allmänhet gälla för abonnement inom rikstelefonnätet. Dessa bestämmelser gäfvo genom närdigt bref den 25 november 1892. I enlighet härmed blefvo under sista årtiondet de gamla kontrakten i Skåne, i den mån de utlöpte, utbytta mot nya kontrakt, affattade efter samma bestämmelser, som gälde för öfriga delar af riket, och hvilka naturligtvis äfven tillämpades för nytillträdande abonnenter. Det var med 1900 års utgång som alla återstående gamla kontrakt i Skåne utlöpte, och dessa utgjorde då en tredjedel af hela abonnentantalet i Skåne; det är således i hvarje fall endast denna tredjedel, som klagomålen nu kunna gälla, ty de öfriga två tredjedelarne hafva från början haft kontrakt om 80 kronor och utan fria samtal. Denna tredjedel fick nu teckna nya kontrakt. Afgiften såväl för dessa gamla abonnenter, som nu fingo nya kontrakt, som för dem, som förut fått sina kontrakt under det sista årtiondet, bestämdes emellertid icke, som man skulle kunna tro, till 80, utan till 60 kronor. Anledningen dertill är den, att den normala abonnementsutvecklingen går från 80 kronor under 5 år, 60 kronor under påföljande 5 år och derefter till 50 kronor, som för närvarande är den lägsta afgift, till hvilken telegrafstyrelsen ansett sig kunna gå ned. Telegrafstyrelsen beräknar nemligen, att den högre afgiften bör bibehållas i 5 år, för att man dermed må fortare kunna amortera anläggningskostnaden, men ansåg nu, hvad beträffar skåneabbonenterna, att den tioåriga kontraktstiden i Skåne med 125—100 kronors afgift borde — ehuru dermed varit förenade fria samtal inom hela det skånska nätet — motsvarat nämnda amorteringsperiod, och att därför abonnenterna borde genast få afgiften nedsatt till det belopp, hvartill ett normalt (= 80 kronors) kontrakt nedsättes efter de första 5 åren, eller 60 kronor. Der det är 50 kronor, beror detta på särskilda förhållanden, som kunna förekomma inom vissa delar af riket. Dessa särskilda förhållanden äro betingade deraf, att, såsom kammaren väl vet, vårt svenska telefonväsende icke, såsom förhållandet är i många andra länder, haft sitt upphof uti statens eget initiativ. Hade så varit, så hade naturligtvis för telefonväsendet likasom för postväsendet en enhetlig afgift kunnat bestämmas för hela riket. Nu är det ju så, att en stor del af vårt telefontät uppstått genom inköp af enskilda telefontät, för hvilka afgifterna varit ganska vexlande, och det är ju naturligt, att, då telegrafstyrelsen inköpt ett telefontät, styrelsen måst medgifva de gamla abonnenterna för återstående kontraktstid de afgifter, de förut kontraktsenligt skolat erlägga. Detta

*Anslag till
anläggning
af telefon-
ledningar.*

(Forts.)

*Anslag till
anläggning
af telefon-
ledningar.*

(Forts.)

är också skälet, hvarför i Östergötland t. ex., der Haglindska nätet inköptes, afgiften är endast 50 kronor.

Härmed tror jag mig hafva visat, att skåneabbonnenterna icke haft den minsta rätt till att efter utgången af år 1900 erhålla fria samtal, utan att de varit underkastade alldeles samma bestämmelser, hvilka gälla för andra abonnenter. Men i allt fall, mina herrar, medgaf telegrafstyrelsen dem en frikrets, och en frikrets, som gifver en skåneabbonnent tillträde till, efter hvad telegrafstyrelsen uppgifver, ett större antal ledningslängder, än som medgifves till och med åt stockholmsabbonnenterna, hvilka eljest anses vara särskildt gynnade. Jag sade, att skåningarna fingo en frikrets, efter min åsigt en fullkomlig present, och jag tror, att den ärade talaren icke har anledning att tala om »de illa behandlade skåningarna». Dock hafva dessa frikretsar gifvit anledning till ganska mycket missnöje, någonting, som för öfrigt är ganska naturligt, då de uppstått vid en öfvergångsperiod sådan som denna. Dels har det varit påkostande för mången att mista en förmån, hvarvid han varit van, och derjemte måste det lätteligen komma att uppstå vissa ojemnheter på de ställen, som äro belägna i kanten af två kretsar och hvilka kunna blifva hänvisade till fri samtalsrätt åt ett håll, der de förut icke haft någon affärsverksamhet, men deremot förlora sin fria telefonförbindelse med sin förra kundkrets.

Då man talat om att telegrafstyrelsen delat upp Skåne med två raka streck, är detta icke riktigt. Nog är Skåne deladt i fyra delar, men dessa streck äro ingalunda raka, utan så krokiga som möjligt, när man sökt afpassa dem efter förutvarande abonnenters bekvämlighet. Så t. ex. ha på många ställen kretsarne förlagts så, att de skjutits öfver hvarandra, så att abonnenter, hvilka bo på sådana platser, få tillfälle att tala fritt inom två kretsar. Telegrafstyrelsen fästade sig särskildt vid de fyra städerna Malmö, Helsingborg, Ystad och Kristianstad och sökte tilldela hvar och en af dessa det område, som ansågs bäst lämpa sig för dess respektive abonnenter. Naturligtvis kunna jemkningar blifva erforderliga, jag medgifver det gerna, och det torde styrelsen också medgifva, men enklast vore enligt mitt förmenande, om man kunde så ordna, att fria samtal blott egde rum inom en ytterst trång krets, sjelfva den kommun, det bysamhälle eller den stad, inom hvilken abonnenten befinner sig, och att sedermera alla samtal vore afgiftspligtiga, men att i dess ställe afgiften för telefonens begagnande sattes så lågt som möjligt. Detta vore, synes mig, det rigtigaste sättet att ordna saken, att den, som begagnade telefonen, också finge betala därför, men så, att han finge betala det minsta möjliga. Om hela denna massa af onödiga samtal, hvilka visserligen kunna vara roande för de samtalande, men som äro hinderliga för dem, som hafva viktigare saker att telefonera om, blefve belagda med afgifter, skulle de antagligen komma att till stor del försvinna.

Med hvad jag nu anfört har jag sökt visa, att hvarken abonnenterna i Skåne varit betungade med oskäligen afgifter eller att de haft rätt till någon fri samtalsrätt, men att de erhållit i vissa fall mera, än hvartill de haft rättighet, och jag upprepar, att om telegrafstyrelsen kan jemka så, att om möjligt allt missnöje förekommes,

skall den nog, derom beder jag eder, mina herrar, vara förvissade, söka göra hvad den i det afseendet förmår.

*Anslag till
anläggning
af telefon-
ledningar.*

(Forts)

Herr Törneblad: Den förste talaren har gifvit uttryck åt bekymmer och farhågor, som yppat sig i södra delen af vårt land med afseende på telefonförhållandena; jag skall anhålla att få gifva uttryck åt bekymmer och farhågor, hvilka gifvit sig till känna i annan del af landet, nemligen särskildt i hufvudstaden, dock mindre i afseende på hvad som nu är än på det, som kan komma att blifva.

Det är kanske för en del af denna kammare bekant, att år 1890 ingicks en öfverenskommelse om viss samtalsafgift mellan statens telefonverk och det allmänna telefonbolaget i Stockholm, hvilken öfverenskommelse skulle gälla i 10 år och icke få uppsägas förr, än de 10 åren förflutit med 12 månaders uppsägning. Denna uppsägning har nu skett i juni sistlidne år och aftalet skall upphöra den 1 juli i år, då alltså öfverenskommelsen om samtrafik mot viss afgift mellan allmänna bolagets talrika abonnenter och rikstelefonens abonnenter ej längre skall gälla, såvida icke öfverenskommelse af ny art derförut kan träffas. Om en dylik öfverenskommelse har visserligen förhandling egt rum, ehuru temligen ensidigt, i ty att det allmänna bolaget genast efter uppsägningen gick in med en anhållan att få förhandla med telegrafverket om träffande af nytt aftal. Denna begäran gjordes i början af juli 1900, men på framställningen har ännu i dag ej ingått svar från telegrafverket. Också skulle det kunna inträffa, att den 1 juli i år den aftalade trafiken komme att upphöra. Nu skulle man ju kunna säga, att hela denna sak egentligen blott rör Stockholm och att vi få göra upp den saken sjelfva oss emellan. Ja, detta eger nog sin rättighet, för så vidt det angår telefonsamtal inom Stockholm; men det är icke dessa ensamt, som denna fråga rör, utan telefonsamtal från Stockholm till landsbygden och, kanske ändå vigtigare, från landsbygden till Stockholm. Här i Stockholm är det icke så svårt att från en samtalsstation sätta sig i förbindelse med landsbygden, men vida svårare är det på landsbygden att sätta sig i förbindelse med allmänna bolagets talrika abonnenter i Stockholm, derest ej rätt till samtrafik existerar. Skulle denna upphöra — hvilket jag dock visserligen hoppas icke skall blifva fallet, en förhoppning, som jag vågar tro skola behjertas — vore det verkligen mycket ledsamt å båda hållen, men särskildt för dem, hvilka blefve afskurna från kommunikation med en stor del af hufvudstadens betydliga antal abonnenter. Jag talar ej om en mängd onödiga och oviktiga samtal, ty med dem hyser jag icke det ringaste medlidande, men för alla dem, hvilka behöfva telefonen i affärernas tjänst, skulle saknaden af samtrafik vålla ett stort afbräck. Här i Stockholm skulle nog åtgärder kunna vidtagas till sakens ordnande särskildt för hufvudstadens invånare, men då skulle staten på samma gång möjligen tillskyndas en minskning i dess inkomster af hufvudstadens telefonväsen. Ja, så skulle det kunna gå, och jag tror därför, att det är af yttersta vikt, att den äldre öfverenskommelsen nu, om ock med vissa förändringar och modifikationer, blefve förnyad.

Medan jag har ordet, vill jag tillägga, att Stockholms stadsfull-

*Anslag till
anläggning
af telefon-
ledningar.*
(Forts.)

mäktige visserligen förr hafva uttalat sig för fri samtrafik, men då denna icke ansågs kunna medgifvas af allmänna bolaget af skäl, som här skulle vara för vidlyftigt att ingå på, hafva stadsfullmäktige uttalat sig för, att öfverenskommelsen i sammanhang med frågan om nedläggande af kablar och dylikt skulle gälla för hela koncessions-tiden, d. v. s. i ytterligare 20 år och icke blott till 1901.

Herr Björnin: Åfven jag skulle vilja framställa ett önskemål för den provins, der jag är bosatt, nemligen Gotland. Här har talats om, att det skulle finnas en annan provins, Skåne, som blifvit särskildt misshandlad. Jag vill då påvisa, att inom Gotland finnes icke något rikstelefonnät alls, blott en kort ledning mellan Färösund och Slite, men som icke får användas annat än för flottans räkning. Vidare ber jag att få framhålla, att andra förhållanden finnas, utom de industriella och merkantila, hvilka kunna påkalla dylika ledningar, och att man alltså icke, såsom en föregående talare också påpekat, får såsom kongl. telegrafstyrelsen behandla denna fråga uteslutande ur affärs-synpunkt. Jag vill sluta med att i korthet uttala den önskan, att de undersökningar, om hvilka i nästa punkt förmälas och hvilka ställa i utsigt en telefonkabel mellan Gotland och fastlandet, måtte få utsträckas jemväl till frågan, huru vida icke möjligen en *telefonledning inom sjelfva ön* skulle kunna åstadkommas.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande punkt hemstält.

Punkterna 24—31.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkterna 32 och 33.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 16 och 19 innevarande februari bordlagda betänkande n:o 3, i anledning af väckt motion om meddelande af bestämmelser, åsyftande likställighet mellan svenskar och utlänningar med hänsyn till arfsskatt i vissa fall, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemstält.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 16 och 19 i denna månad bordlagda betänkande n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 33, angående ändrad ordning för upptagande i riksstaten af inkomstiteln bevillning af fast egendom samt af inkomst.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 16 och 19 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 5, i anledning af väckt motion derom att bränvinsutminuterung måtte i tillämpliga delar likställas med handel med explosiva varor, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 12 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående upphäfvande af den i § 3 mom. 1 i lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af presterliga tjänster stadgade inskränkningen i presternas befordringsrätt.

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.*

Herr Sandqvist: Herr grefve och talman, mina herrar!

Äfven i år, likasom vid förra årets riksdag, då denna fråga var före, har jag funnit skäl att afgifva reservation mot utskottets förslag.

Fortfarande är jag af den åsigt, att en förändring i ett så uråldrigt och i vår kyrkas organisation så djupt ingripande förhållande som det, att presterna vid sina ansökningar äro i hufvudsak begränsade till det stift, de tillhöra, alldeles icke bör ske, utan att förändringen visas vara *nödig* och *nyttig*. Men utskottet har efter mitt förmenande visat hvarken det ena eller andra.

Efter utskottets uppfattning är det sakernas tillstånd, som utskottet vill hafva ändradt, ur flere synpunkter »mindre tillfredsställande». Något värre har utskottet ej att säga om presternas begränsade ansökningsrätt, och de saksäl, hvarmed utskottet skulle stödja sitt uttalande, äro, så vidt jag kan se, alla inga. Det är några antaganden, några allmänna resonnement om hvad utskottet anser önskvärdt, tror kunna inträffa och så vidare — det är allt.

»Denna bristande likställighet mellan landets olika stift», säger utskottet, »har numera större sannolikhet än förr att framträda, sedan den egentliga indigenatsrätten blifvit upphäfd. Medan dessförinnan hvarje stift kunde af dem, som egnade sig åt prestkallet, med säkerhet påräkna åtminstone dem, som voro födda inom stiftet, kan under nuvarande förhållanden ett stift, inom hvilket befordringsutsigtarna äro mer eller mindre tillfälligt mörka, lätteligen gå miste» etc. Ja, den egentliga indigenatsrätten upphäfdes, såsom utskottet omtalar, redan för 25 år sedan. Utskottet borde således förutsättas nu hafva haft att tillgå något bevis på mindre tillfredsställande verkan af detta

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.*

(Forts.)

upphäfvande af den bristande likställigheten — om något sådant funnits af den vigt, att det kunnat passa för utskottets tankegång.

»Ofvan omförmälda förhållanden», d. v. s. de förhållanden, som utskottet framkonstruerat, »förtjena efter utskottets tanke att allvarligt uppmärksammas och uppväga till fullo de olägenheter man förutsett skola blifva en följd af att utsträcka presternas befordringsrätt till hela riket», säger utskottet. »Dessa olägenheter hafva uttömmande angifvits af 1868 års kyrkomöte i dess uttalande med anledning af Riksdagens i skrifvelse den 14 maj 1867 gjorda framställning om indigenatsrättens upphäfvande, hvilket uttalande ej mindre föranledde, att någon åtgärd till följd af nämnda Riksdagens skrifvelse ej kom till stånd, än äfven torde få anses hafva utgjort orsaken» — jag ber att få understryka de orden — »hvarför inskränkningen i presternas befordringsrätt upptogs i den nya lag angående tillsättning af presterliga tjänster, som den 26 oktober 1883 utfärdades.»

Det skulle då gälla att visa, att förhållandena sedan 1868 så försämrats, att deraf kunde hemtas stöd för den åtrådda förändringen. Utskottet brister fortfarande i bevisningen och rör sig alltjemt med mer eller mindre osäkra suppositioner.

Och hvad säga de, som saken närmast eller nästan uteslutande rör — presterna sjelfva? De säga, om vi undantaga motionären, såvidt jag hört, ingenting. Kyrkomötet har ej heller allt sedan 1868 funnit skäl att egna saken någon uppmärksamhet.

Om man dertill erinrar sig, att den nu arbetande prestlöneregleringskomitén läser hafva för afsigt att föreslå indragning eller ändring af en hel del presterliga beställningar i riket och till följd deraf kan komma att beröra frågan om ansökningsrätten, så läser man väl kunna säga, att intet som helst verkligt skäl för närvarande förefinnes för vidtagande af den af motionären äskade lagändringen.

Herr talman! Det har icke ådagalagts, att denna lagändring är nödig eller ens nyttig. Jag yrkar därför, att kammaren, med bifall till herrar Hasselrots och Hedenstiernas samt min gemensamma reservation, måtte ogilla lagutskottets föreliggande förslag.

Herr Sörensson: Herr grefve och talman, mina herrar! Det är, som vi veta, en gammal bekant från i fjol, som här möter oss. Motionen afslogs då, men lyckades, oaktadt ett kraftigt understöd från en ledamot i denna kammare, ej tillvinna sig mer än 21 röster. Nu har motionären kommit igen i år utan att anföra ett enda skäl utöfver hvad som anfördes i fjol. Äfven lagutskottet har kommit igen med precis samma motivering som förra året. Har då någonting särskildt inträffat, som skulle kunna göra motionen mer snacklig för Första Kammaren i år, än den var i fjol? — Jag kan ej tro det.

Utskottet anför i sin motivering tre skäl för bifall till motionen. Det första skälet är, att presternas eget intresse af denna förändring skulle vara så stort, att man därför borde vidtaga förändringen. Jag kan ej se, att det är af minsta intresse för presterna att få ansökningsrätt öfver hela riket. Presterna hafva redan rättighet att från början välja hvilket stift de vilja, och det har mer än en gång inträffat, att Kongl. Maj:t tillåtit en person, som redan varit prestvigd,

att öfvergå från ett stift till ett annat. Detta torde vara tillräckligt. Således kan det ej för presterna vara af något stort intresse, att tillfällena till ansökningar ökas. De många skäl, som tala häremot, hafva anförts af 1886 års kyrkomöte och hafva till dato ej blifvit vederlagda.

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

Kan det då vara af intresse för församlingarne att hafva många sökande från de olika stiften? Jag kan ej se hvad som hindrar en församling i t. ex. Linköpings stift att kalla prest från vare sig Norrland eller från Skåne. Församlingen har ju redan nu full rätt att kalla prest från hela Sverige och att få hvilken prest som helst på förslaget. Fördelen häraf kan väl dock ej vara så synnerligen stor, då församlingen naturligtvis ej kan få så särdeles väl reda på de sökande från andra stift, men det är ju af stor vikt för församlingen att känna till, huru en prest skött sig på en föregående plats, för att deraf kunna bedöma, huru vida han passar för den nya. Detta bedömande skulle, om icke omöjliggöras, dock i hög grad försvåras. Det blefve äfven för domkapitlen en ganska stor svårighet att afgöra, huruvida prester, som för dem vore till stor del obekanta, kunde passa på den ena eller andra platsen.

Slutligen säger man, att det af hänsyn till det nya förslag, som af prestlöneregleringskomitén kommer att framläggas, skulle vara af vikt, att ifrågavarande rätt medgäfvos. Jag undrar dock, om ej den frågan är för tidigt väckt, då ännu ej något som helst förslag föreligger. Jag undrar, om ej det är att hafva gjort upp räkningen utan värden, då Riksdagen ännu ej haft tillfälle att säga ett enda ord, hvarken till afvisande af eller tillmötesgående mot alla de kraf, som i detta förslag komma att framställas. Jag tycker, att man bör kunna vänta med denna reform, till dess Riksdagen uttalat sig och fattat beslut i nämnda fråga. Blir det då nödvändigt att medgifva ansökningsrätt öfver hela Sverige — må det då ske; men till dess må frågan få anstå. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till herrar Hasselrots och Hedenstiernas reservation.

Grefve Lewenhaupt: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag skall förutskicka den anmärkningen, att jag ej är den, som vill kullkasta de kyrkliga institutionerna eller på något sätt bryta stafven öfver den nuvarande ordningen. Tvärt om hyser jag stor respekt för den nuvarande kyrkliga organisationen. Men beträffande den föreliggande motionen tror jag, att här finnas praktiska skäl, hvarför man bör taga i öfvervägande, huru vida icke större frihet bör beredas presterna i vårt land, särskildt i fråga om rätten att söka från ett stift till ett annat.

Vi veta mycket väl, att inom många stift, särskildt de mindre, der utsigten till snabb befordran ej är så stor, har redan visat sig en rätt stor brist på unga, kunniga män, som söka sig in på den presterliga banan. Med den lätthet till förvärf inom olika näringsbranscher, som nu förefinnes, är det tydligt att unga män, som söka sig in till bildningsanstalterna, finna på andra vägar snabbare och säkrare sitt lefnadsbröd, än om de gå in på den presterliga banan. De skola naturligtvis hafva särskild kallelse åt det hållet, för att de skola

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.*

(Forts.)

besluta sig för någonting sådant, när befordringsmöjligheterna äro så pass begränsade, som de äro inom stiftet. Om de förhållanden, som nu existera, skulle få fortfara, synes det mig, som om, till följd af den minskning i de teologie studerandenas antal, som årligen iakttagas vid universiteten, förhållandena skulle ytterligare komma att tillspetsa sig om ett eller annat tiotal år. Derför tror jag, att man ej bör alltför hårdt hålla på den gamla indigenatsrätten, sådan som den nu är, nemligen att en ung prestman visserligen kan få mottaga kallelse till fjerde profpredikant, men att, om han ej kallas till sådan inom närliggande stift, han måste stanna qvar och söka inom det stift, dit han hör. Det skulle utan tvifvel vara ett sätt att något dämpa det missnöje, som ibland det yngre presterskapet yppat sig, i fall Riksdagen ville bifalla den här föreliggande motionen, nemligen att skrifva till Kongl. Maj:t. Ty såsom vi veta, är ju det yngre presterskapet, som är obefordradt, ganska illa aflönadt och har ju mycket svårt att reda sig. Det var för ett par år sedan här inom Riksdagen fråga om att försöka att på något sätt lindra missförhållandena, och det föreligger ju nu hos Kongl. Maj:t en utredning i frågan. Vi hafva således att vänta ett utlåtande af den s. k. prestlöneregleringskomitén, men som vi veta, arbeta komitéer långsamt, och det vore kanske derför ej ur vägen, om Riksdagen emellertid uttalade sig i princip. Detta kunde ju Riksdagen mycket lätt göra genom att Första Kammaren nu instämde i det, som lagutskottet här anført, nemligen att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag om upphäfvande af den uti § 3 mom. 1 af lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af presterliga tjänster stadgade inskränkningen uti presternas befordringsrätt.»

Jag ber att få tillstyrka, att detta skrifvelseförslag måtte vinna kammarens bifall.

Herr von Möller: I likhet med den föregående talaren ber jag naturligtvis få yrka bifall till utskottets förslag.

Vi hafva nu arbetat i denna lokal sedan klockan 10 — valen till bankofullmäktige började då — och följden har blifvit, att luften i detta rum har blifvit bra tjock och allt annat än helsosam. Hvad skulle man då göra för att tillföra kammaren frisk luft? Jo, naturligtvis öppna fönstren. Dessa fönster äro, som vi se, tredubbla; genom att öppna det ena skaffar man visst icke in någon frisk luft, ty två återstå ännu att öppna. I den föreliggande frågan äro förhållandena enligt min uppfattning ungefär desamma. Jag tror, att det på det kyrkliga området behöfves mera frisk luft på vissa ställen i vårt land, för att ej ateism och indifferentism skola allt för mycket gripa omkring sig. Nu har Andra Kammaren genom bifall till utskottets förslag öppnat det ena fönstret. Det är nu att hoppas, att Första Kammaren skall öppna det andra, och jag tror ej, att vi behöfva frukta för förkylning, då vi veta, hvem väktaren för det tredje fönstret är — kyrkomötet!

Jag vill nämna, att det hufvudsakligen är för att tillgodose vissa trakter af vårt land, som jag yrkar bifall till denna motion.

Det är ej med gladt sinne, jag i dag begärt ordet, ty jag vet, att

hvad jag kommer att säga, kommer att åtminstone obehagligt, om ej smärtsamt beröra en hel del personer, som jag räknar såsom mina vänner och som jag högt värderar. Men deras religiösa åsikter äro så väsentligt olika mot hvad jag själf anser klokt och riktigt och skola dylika åsikter utan gensaga fortfarande få frodas och spridas öfver en stor del af vårt land, så är det min öfvertygelse — och det är därför jag uppträder — att åtminstone en stor del människor skola komma att till slut finna allt hvad med religion sammanhänger både *tråkigt* och *löjligt*. Mina herrar! när sådana förhållanden äro rådande i vissa delar af vårt land, är det då underligt, att jag uppträder och ber herrarna öppna fönstren för att tillföra dessa landsdelar något mera frisk luft?

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.*
(Forts.)

Jag skall nu gå in på själfva saken. Denna fraktion, som jag åsyftar, är den yttersta flygeln af svenska kyrkans höger. Dess medlemmar äro i sitt enskilda lif ovanligt rättrådiga och goda människor, och jag högaktar dem ofantligt, men så snart det gäller trossaker, så snart det gäller läran, äro de raka motsatsen, ytterligt ofördragsamma — jag skulle vilja säga fanatiska i vissa fall. Den dogmatiska tvångströja, som de mottagit i arf efter sin stiftare, som skänkt riktningen sitt namn, fordra de skall passa för alla utan åtskilnad och hafva gjort den ännu trängre och sytt in den med både beckad och *svaflad* tråd. *Tolerans* anse dessa människor ofta liktydigt med *feghet* och såsom *förräderi mot sanningen*. Huru god och ädel en människa än må vara i sitt lif — har hon icke, hvad de kalla »den rena läran», så äro dessa goda egenskaper endast »*hedningadygder*», som visserligen för detta lifvet kunna vara af betydelse, men som dock *icke kunna rädda från fördömsen* i det andra lifvet. De föredraga, att människor hålla sig helt och hållet religiöst *indifferent*, framför att de skulle omfatta, hvad de kalla en *irrlära*, och under denna kategori kommer hvarje annan uppfattning, som strider mot deras egen läroform.

Hvad blir följden? Naturligtvis hersklystnad i församlingen, ofördragsamhet mot oliktankande embetsbröder och åtskilligt bryderi för deras öfverordnade, hvilket af handlingar nogsam kan bestyrkas.

Det har blifvit sagdt, att unga prestmän redan nu vid universitetet hafva rätt att söka sig in i hvilket stift, de vilja, men tro herrarne, att det blir angenämt för en ung man, som har omfattat en liberalare uppfattning, att söka sig till en sådan landsända? Jag tror, att jag kan säga, att nog blir han hållen ganska varm der och att han ej alltid komme att behandlas med den fördragsamhet, som jag tycker bör vara öfverensstämmande med en kristens pligt.

Jag ber, att få införa några uttalanden och uppfattningar, som äro fullt karakteristiska för hela riktningen.

För en del år sedan afled en prestman *), som i hela landet tillvunnit sig både intresse, aktning och sympati. När hans död omnämndes för en till denna riktning hörande prest, i öfrigt en synnerligen god och rättänkande man, utbrast denne: »den mannens död var ett *hugnesamt dödsfall för den svenska kyrkan*». Det är hårda ord, helst om en embetsbröder!

*) Fr. Fehr.

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.*
(Forts.)

De hålla mycket strängt på att i allmänhet de kyrkliga ceremonierna skola förrättas *inom kyrkans murar*. Så t. ex. kyrktagningen och, som bekant, kyrktagas äfven *ogifta* mödrar. Detta skall ske uti kyrkan, och den stackars qvinnan skall dervid utsättas för församlingens närgångna uppmärksamhet. De förorda vidare, att barn i den spädaste ålder skola döpas i kyrkan. När man säger, att barnen ej tåla vid att tagas ut vintertiden, svaras: »har man någonsin hört, att ett barn tagit skada till sin kropp af att föras till kyrkan». De anse, att de små barnens helsa på något öfvernaturligt sätt preservas, och det är ju helt förklarligt, att de yrka, att barn skoia döpas så fort som möjligt, då de hafva den uppfattningen att *evig fördömelse* väntar den späda barnasjälén på andra sidan grafven, derest barnet dör *odöpt*.

De hålla således sjelfva templet i synnerligen stor helgd, så stor till och med, att kyrkan ej får begagnas till konserter, icke ens *andliga* sådana. Sådant vore »att oskära det vigda templet». *Söndagsskolor* äro förbjudna eller anses åtminstone vara ytterst olämpliga. Beträffande fattiggårdar hafva vi ju af tidningarne nyligen sett exempel på, hurusom inom en af kustprovinserna en kommunalstämma hade önskat att få en fattiggård till stånd, hvilket dock bekämpades af en prestman under förklaring, att detta vore en »*obiblisk* inrättning»; ty »det står ju i bibeln, att vi skola hafva våra fattiga *omkring* oss!» Så bokstafligt uppfatta dessa prester bibelns ord. Att de vidare äro emot allt slags *föreningsväsen* utom det kyrkliga området, är ju helt naturligt. Genom tidningarne torde herrarne hafva sig bekant, för hvilka utfall *nykerhetsföreningarne* från en prestmans sida i en viss stad varit utsatta under det gångna året. Djurskyddsföreningar förklara dessa prester vara ren humbug. Der vid lag kan jag nämna, att jag vid ett tillfälle vände mig till en prest uti denna del af landet med en anhållan, att han ville intressera sig för djurskyddsväsendet och söka taga kännedom om dess mål och sträfvanden, och jag sökte äfven klagöra för honom, att djurskyddssträfvandet endast vore ett humanitært sträfvande, som ju således borde intressera presterna, liksom ock deras medverkan borde vara att påräkna vid spridandet af kunskap om ett bättre sätt att slagta djuren än det för närvarande allmänt använda. Men hvad för svar tro herrarne jag fick? Jo, att »det moderna *djurskyddsväsendet* endast är *humbug* och att människan icke blir bättre emot djuren genom att ingå i djurskyddsföreningar eller genom användandet af slagtmask vid deras dödande!»

Jultomtarne hafva på samma sätt icke lyckats finna nåd inför dessa presterliga ögon. Det synes olämpligt att kalla barnen tillsammans för att bland dem utdela nyttiga gåfvor samt bereda dem glädjen att få dansa kring julgranen. Jag har mig till och med bekant en prestman, som nekade att läsa den bön, som vid ett dylikt tillfälle skulle föregå gåfvornas utdelande. Ifrågavarande prestman skänkte i stället barnen tvenne böcker, och jag skall be att ur dem få läsa upp ett par rader, för att herrarne må kunna öfvertyga sig om, huru vida detta verkligen kan anses som lämplig barnlitteratur. Den ena boken var »Om en sann kristendom» i barna- och ynglinga-

åren af J. O. Berggren, och deri det bland annat heter: »kanhända är du redan kommen in uti den ynglingahopen, som så larmar i sitt syndaväsen, att det synes som voro de rädda, att *djeffarne i helvetet* icke skulle höra hur de vinnlägga sig om att blifva dem lika i synd och ondska.

Ifrågasatt utsträckning af prester-nas befordringsrätt.
(Forts.)

Frukta icke, *den onde tager nog reda derpå och slår sina händer samman* af fröjd, när han ser, hur snabbfotad du är i loppet mot hans boning.»

Den andra boken var »En huslig uppbyggelsebok af Roos» i hvilken kanske många goda stycken förekomma, men der finnes dock åtminstone en bön, som synes mig vara synnerligen olämplig för barn att läsa, och jag tycker, att vederbörande prestman åtminstone först hade bort rycka ut detta blad, innan han skänkte boken åt barnen. Med kännedom om barns nyfikenhet och lifliga fantasi bör väl icke hvad slags böcker som helst lemnas uti deras händer. Utaf hänsyn till läktaren anser jag mig icke kunna läsa upp denna bön, Betraktelse på en födelsedag, sid. 159, men jag rekommenderar den i herrarnes åtanke, den innehåller en fysiologisk afhandling om hvad som tilldrager sig före födelsen.

Nu, mina herrar, skall jag be, eftersom jag anser, att de i tal som skrift äro skäligen enastående och ofördragssamma, att få läsa upp ett och annat utdrag.

Här har jag t. ex. en broschyr: »I söndagsfrågan» af Norborg, prest i Göteborg. Han säger bland annat: »Från en sida söker man häfda både söndagen och dess rätta användning, men vill derjemte inrymma mycket annat, hvartill den också skulle få brukas, såsom förnöjelse uti *Guds fria natur, besök å museér, beivstandet af konserter.*» — — — »Flerstädes finner man ock folket i full sysselsättning på skördefälten under Herrens dag — — — liksom icke Gud hade flera solskensdagar att gifva, eller liksom det icke vore menniskans pligt att taga i undergifven lydnad den onda dagen med den goda.» — — — »En liknande nödvändighet har man ock velat göra af den uppblomstrande *mejerirörelsens* skötande äfven på söndagen, liksom icke Gud nu, såsom fordom i öknen, kunde gifva *två dagars bröd* om den ena dagen skonades.» Hvad han menar med detta få herrarna vara goda och afgöra sjelfva.

Så heter det vidare: »Att man gör sina resor till eller från staden — — — ombesörjer sin post och, hvad som icke är minst söndagsförstörande, läser sina tidningar om söndagarne, aktas numera icke.» — — — »Skaror af arbetare föras tillsammans till åhörande af föredrag och inhemtande af kunskaper i verldsliga ämnen.»

Författaren granskar derefter och ogillar det sätt, hvarpå man använder sin söndag »inom de lärdes studerkamrar, i författarnes och redaktörernes arbetsrum, inom konstnärernas atelierer, på tjenstemännens embetsområden, ja ock på sina tider inom riksdagslokalerna». Han omnämner derefter, hurusom »man förklarar, att något annat är icke möjligt». »England har dock länge visat hvad som är möjligt och dervid ådagalagt, att Herrens 3:dje bud kan upprätthållas äfven på en materialistisk tid; och Herren har, huru mycket Han ock *utan*

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

tvifvel haft emot denna motion, icke låtit den på söndagshelgandet förlora något i lekamligt afseende.»

Jag citerar vidare: »Att söndagen vid ett läger kan sämre användas än till exercis, skall visst icke förnekas; men icke skall man välja ett mindre ondt för att undvika ett större.» Och författaren förklarar, att det icke är genom ett dylikt sabbatsbrott som »de rätta krigarne fostras och välsignade segrar beredas». Ty om exercisen på söndagen säger han, att den är ett »söndagsohelgande, som visst icke är egnadt att draga ned seger ifrån härskarornas Gud, om våra söner en gång måste draga ut mot fienden».

Slutligen talar författaren om, hurusom i Tyskland en herre, som heter Kögel, påvisat, »att sjelfmorden stå i ett lika tydligt som fruktansvärdt förhållande till söndagsohelgandet, i det mannen oftast begår sjelfmord i början af arbetsveckan, efter söndagsutsväfningar och söndagsutgifterna, medan hustrun i de flesta fall bär hand på sig under söndagen».

Och vidare: »Hvad skall man äntligen säga om detta mångskiftande, etiskt och religiöst färgade *föreningsväsende*, som på denna blandningstid starkt florerar bredvid det utbildade världsväsendet och den fullfjädrade ogudaktigheten, dessa flerfaldiga nykterhetsföreningar, ynglinga- och jungfruföreningar, föreningar för unga män och unga kvinnor och hvad allt de nu heta?» — — — »Man akte blott på dessa många möten, samkväm och föredrag *just på söndagarna* — — — och man bemärke väl hvad dervid förchafves, särskildt af *goodtemplarne*, hvilkas *kristendom* helt och hållet synes gå upp i nykterheten och vara slut med denna.» — — — »De försaka för skenet gudaktighetens kraft; de upplösa Guds bud för sina stadgars skull.» Det är i sanning ganska stränga uttryck!

Samma man har skrifvit en annan bok med titeln: »Några ord i likbränningsfrågan, en protest från kyrklig ståndpunkt.» Hans skäl emot likbränningen äro, att man bör uppfatta bibelns mening efter ordalydelsen »af jord är du kommen och till jord skall du åter vardas». Detta »förutsätter med nödvändighet begrafningen». »För den, hvilken tillägger bibelordet någon betydelse, är denna ursprungliga, gudomliga utsago alldeles afgörande i detta stycke, och han har deri nog, om han än icke egde någon mer anvisning än denna enda. Det blir verkligen allt för mycket sökt att sätta likhetstecken emellan jord och aska.»

Sedan säger författaren, att Gud sjelf vill, att människorna skola begrafvas och icke brännas, i det att »begrafningen af Gud sjelf erhållit en *handgriplig* bekräftelse såsom näppeligen någon annan till utförande genom människor bestämd handling, då han, för att i nedlåtande kärlek hedra den trogne Moses, *sjelf* begrof honom och det så hemligt, att ingen skulle veta hans graf». Jag öfvergår så till författarens tredje och sista skäl emot likbränningen. Han talar om, hurusom man velat deraf, att balsamering är tillåten, härleda ett medgiftande af likbränningens berättigande. Författaren säger emellertid, »att ett sådant uttagande och förstörande af inelfvorna är något, hvaremot från *kristlig* ståndpunkt svårligen någon grundad invändning kan göras, *enär dessa höra till den delen af människokroppen,*

som icke skall återfås i uppståndelsen». Emellertid aflägsnades i Egypten vid balsamering icke blott inelfvorna, utan äfven den dödes hjerna, men huru det förhåller sig med hjernan, om den också är öfverflödigt och icke skall återfås i uppståndelsen», derom nämner författaren visserligen intet.

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

Jag skall be att få öfvergå till en annan författare och citera några yttranden äfven af honom. Det är en afhandling om »Ritschlianismen och församlingen eller hedendomen i helgedomen» af E. D. Heüman. Efter en karakteristik af ritschlianismen säger denne författare:

»Ritschlianismen bjuder kristendomen i en för den oomvända världen mycket behaglig form, ty alla egentliga trossaker, som äro de egenrättfärdige en förgelse och denna världens visa en galenskap, kastas utan vidare i skräpvrån såsom något, hvarom vi ej behöfva bekymra oss. Den bjuder på ett gladt och friskt lif i denna världen och dertill en salighet, som vinnes dermed, att *Du gör dina pligter och visar människokärlek*; den är ett *denna världens* och *de egna gerningarnes evangelium*», en ganska sträng dom, då man betänker, att det är hela den moderna rigtningen inom teologien, som omfattar just dessa åsigt.

Författaren fortsätter sin kritik och konstaterar, att »här är en åskådning, som allt igenom är *hednisk rationalism* och naturalism, inklädd i kristna talesätt. Det är vår tids hedendom, som här burit frukt med teologisk färg. Församlingslärarens uppgift blir därför icke att fördjupa sig i ritschlska teologiens nedslående och dertill ganska *svåråtkomliga sammelsurium* af *halfsanningar* och *lögn*er för att taga reda på de mera betänkliga sidorna, utan han har att möta hela *rigtningen*». Mina herrar, jag ber endast få fästa uppmärksamheten vid ordet *lögn* — således en osanning, uttalad i *afsiqt* att *bedraga* och *vileleda*! — Han betecknar vidare ritschlianismen såsom en villfarelse, såsom en »mot vår kyrkas tro och bekännelse sig uppresande lära, som är farligare än all hittills framträd villfarelse, just därför att den på det mest *satanska sätt* förskapar sig till en *ljusens engel*, då den kläder sig i en fullmogen kyrklig bekännelses talesätt». »Gent emot en sådan villfarelse, som dertill nekar Kristi sanna och väsentliga gudom och *förvänder* all *biblisk* och kyrklig *kristendom*, synes mig det enda rätta behandlingssättet vara det, aposteln Johannes — kärlekens apostel — visade mot Cerintus, då han skyndade från den byggnad, der Cerintus uppehöll sig, i fruktan att den skulle nedstörta.» Men hvarför följer författaren då icke aposteln Johannes' exempel och skyndar ifrån denna byggnad, om han nu anser den vara så farlig. Må det antagandet dock tillåtas mig, att eftersom det var *kärlekens* apostel, får man väl hoppas, att *denne* icke, innan han skyndade bort, *oqvädade sina motståndare*.

Författaren fortsätter emellertid på följande sätt: »Det är därför bevis på vår kyrkas vanmagt och på vederbörandes flathet, när ritschlianismens alster skola läsas vid våra universitet etc. . . . Men der människor sitta flata och tiga, der kan det hända, att Gud *sjelf* griper in och skipar dom och dermed räddar sin *ära*, såsom Han en gång gjorde med Eli söner och derförut med *Korahs barn i ökn*en.»

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

Som herrarne veta, så försvunno Korahs barn i djupet, och det är detta öde, som en svensk prestman önskar måtte öfvergå hans teologiska motståndare!! Detta är dock väl starkt, mina herrar, och jag hemställer till eder, om man icke på orter, der en sådan intolerans är rådande, har skäl att önska att få öppna litet på ett fönster och släppa in frisk luft.

Författaren föreslår emellertid, att alla prestkandidater, som visa sig omfatta denna villfarelse, skulle *utestängas* från den *praktisk-teologiska examen* och *minst* af allt skulle de *approberas* i den högsta teologiska examen, som kan afläggas, *teologie licentiaten*. »Ritschlianismen är» — så slutar författaren — »det mest klara och konkreta exempel på en förgårdskristendom, sådan den skall framföras af antikrist.»

Mina herrar, jag har nu länge nog tagit eder uppmärksamhet i anspråk, och jag vågar därför icke längre trötta eder med att fortsätta dessa citat; eljest har jag hela luntor af samma slags litteratur till disposition. Det upplästa torde dock vara nog, och jag ber att få vädja till kammaren: har jag orätt, då jag säger, att på dessa trakter väl behöfves någon smula frisk luft, för så vidt icke, åtminstone för mången, den religiösa känslan och tron skola förqvävas? Ty det är icke nog att predika ordet, utan man får allt lof att predika ordet på ett något så när *förståndigt sätt*, antager jag. Jag förmodar ock, att ingen väl kan gerna tycka, att hvad jag här citerat ur flera teologers skrifter vittnar om, att dessa ordets förkunnare handskas med höga och heliga ting på ett fullt *korrekt* eller *klokt* sätt.

Det finnes allt väl mycket svafvel i deras predikan, och de göra *helvetet* bra stort och *himmelen* bra liten.

Herr Billing: Den siste talarens anförande var väl hufvudsakligen uttryck för talarens önskan att få ett tillfälle att beklaga sig öfver en del saker, som han anser vara beklagansvärda, och hvilka kanske äfven äro det i ett eller annat hänseende, men det var väl icke mycket egnadt till att bevisa gagnet eller nödvändigheten af den här föreslagna förändringen, och under sådana förhållanden anser jag mig icke heller pligtig eller uppfordrad till att ingå uti någon undersökning eller något besvarande utaf det, som han anfört.

Deremot synes mig den fråga, som här föreligger vara utaf en mycket stor och vidt omkring sig gripande betydelse, och jag har därför begärt ordet för att få anföra mina skäl, hvarför jag med den allra lifligaste öfvertygelse yrkar afslag såväl å lagutskottets betänkande som äfven å herr Tryggers reservation, hvilken i så måtto innehåller detsamma som lagutskottets förslag, att den ger ett slags erkännande i princip åt det, som lagutskottet strax vill hafva fastslaget.

Man har som skäl för den här föreslagna förändringen anfört — något, som också af försvararne af lagutskottets mening här i dag under diskussionen framdragits — att derigenom skulle dels prestbristen minskas, dels bättre befordringsmöjligheter vinnas för prästerna, och dels slutligen erhållas en önskvärd likformighet i befordringsrätten för prester och för andra tjenstemän. Hvad först beträffar

prestbristen i den mening, hvarom här är tal, eller att större brist skulle vara i det ena stiftet än i det andra, tror jag mig hafva någon erfarenhet i detta stycke, enär jag under 20 år och något deröfver har haft till uppgift att i olika stift anordna den, hvad vi kalla, ecklesiastika missiveringen, och jag kan då säga, att den här omnämnda prestbristen alls icke eller åtminstone uti en synnerligen minimal mån beröres af det här ifrågavarande förhållandet. Om herrarne vore inne uti, huru det går till vid anställandet af de extra ordinarie presterna, så skulle herrarne förvåna sig öfver, att prestbristen icke oftare förmärkes, än den gör. Det är nemligen enligt gällande lag så, att vi icke hafva rätt att prestviga de unga prestkandidaterna och anställa dem som extra utan tjenstgöring; utan alla, som prestvigas inom ett stift, skola hafva en bestämd tjenstgöring sig anvisad af domkapitlet. På detta område gäller alltså icke detsamma som uti embetsverken, der man har en del extra ordinariier, som gå och vänta på arbete, och som inkallas i tjenstgöring, då de behövas. Vi få, som sagdt, icke viga en enda, så vida vi icke kunna gifva honom en bestämd anvisning på tjenstgöring. Hvad följer derutaf? Jo, att man uti ett stift egentligen icke kan hafva eller bör hafva en enda extra ordinarie prestman för mycket eller en enda för litet; hvilketdera som helst vållar stora olägenheter. Det är förunderligt, att det går så bra, som det gör, ehuru under nuvarande förhållanden det ju icke behöfs mer, än att en kyrkoherde blir sjuk, för att man icke skulle hafva någon att sätta i hans ställe. Den prestbrist, som tid efter annan yppar sig, beror således mycket mera på gällande lag om prestvigning än derpå, att de unga prestkandidaterna önska gå in i ett stift och icke uti ett annat. Det beror äfven på andra förhållanden, om till exempel det ena stiftet får flere prester, än det behöfver, och ett annat får mindre, och förhållandena härvid kunna mycket vexla under olika tider. Det stift, som anses vara det fördelaktigaste, är Lunds stift, och då jag ju väl har reda på förhållandena der, får jag säga, att uti de stift, jag känner till, aldrig någonsin varit rådande en sådan prestbrist som uti Lunds stift under de sista åren; men det beror alls icke på, hvad som af lagutskottet blifvit antydt.

Genom de här föreslagna förändringarne skulle befordringsmöjligheterna för presterskapet i allmänhet icke blifva flere och större. Dessa möjligheter bero naturligtvis på proportionen mellan antalet ordinarie platser och antalet af extra ordinarie prestmän.

Om vi emellertid nu släppa lös ansökningsrätten, hvad skulle följden deraf då blifva? Det skulle icke blifva flere befordringsmöjligheter för presterskapet i det hela, men befordringsmöjligheterna skulle blifva osäkrare, ty en prest, som ville vinna befordran, skulle då få räkna med faktorer från hela landet, då deremot nu den obefordrade prestmannen inom sitt särskilda stift med någorlunda säkerhet kan beräkna, när befordringsmöjlighet skall yppa sig för honom. Den här föreslagna förändringen skulle endast medföra en större osäkerhet i beräkningen.

Det, som, enligt hvad jag förmodar, anses som det starkaste skälet, som anförts till förmån för den önskade förändringen, är, att man

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.*

(Forts)

skulle få likformighet uti reglerna för presternas befordran och för andra tjenstemän. När jag hört detta framställas muntligen, eller då jag läst om det i betänkandet, har jag icke kunnat undgå att tänka på, hvilken förunderlig magt abstraktionen har öfver menniskor, och huru som abstrakta satser hafva en märklig förmåga att göra intryck på folk. De utföva ett nästan hypnotiskt inflytande på personer, och detta visst icke blott på lärde och filosofer, utan det är min erfarenhet, att detta gäller ännu mer om praktiskt folk, som i allmänhet icke i sitt lif sysselsätta sig med abstrakta saker. När sådant folk af en eller annan anledning får blicken riktad på en abstrakt sats, har denna, som sagdt, på dem en nästan hypnotisk verkan, så att de börja tro, att i den ligger någon alldeles särskild visdom, och de fråga icke efter eller vilja ej göra sig besvär att undersöka de abstrakta satsernas innanmäte. Så är det nu också här. Det låter ju i första taget, som om det vore mycken reson uti, att befordringslagarne skola vara desamma för alla slags tjenstemän. Men, mina herrar, låtom oss tänka efter, om detta verkligen vore så önskvärdt. Jag för min del dristar i det fallet göra ett alldeles motsatt påstående och säger, att det vore i hög grad önskvärdt, icke att befordringslagarne för tjenstemän i allmänhet vore desamma, utan att de modifierades och förändrades allt efter de olika embetenas art och natur. Eller anse herrarne verkligen, att det i princip skulle vara riktigt och önskligt, att befordrings-sättet för en tjensteman uti ett centralt embetsverk, till exempel för en statskommissarie i statskontoret, skulle vara detsamma som för befordran till kyrkoherde, då dock dessa embeten till sin natur äro af så ofantligt olika art? Det synes mig rent utaf ligga i sakens natur, att det är önskvärdt, att befordrings-sättet icke vore ett och detsamma mekaniska, utan att det borde lämpas efter de olika embetenas särskilda natur, och att, der embetet är af det slag, att personligheten der gör sig på ett synnerligen framträdande sätt gällande, befordrings-sättet icke bör vara detsamma, som då det gäller ett embete, vid hvars utfövande personligheten så mycket som möjligt träder tillbaka.

Vidare få väl herrarne också medgifva — ja, jag tviflar icke alls på, att herrarne medgifva det, men jag ber dock att särskildt få fästa uppmärksamheten derpå — att, om till stöd för en sådan förändring som den nu ifrågasatta återopas, att det bör vara en likformig befordringsrätt för prester och för andra tjenstemän, och man därför vill genomföra en sådan likformighet, man icke får genomföra denna likformighet uti *en* enda punkt och låta olikformigheten stå qvar i de andra punkterna. Om lagutskottet verkligen vill införa likformighet i afseende på presternas befordringsrätt och andra tjenstemäns, icke i en punkt, utan i alla dermed sammanhängande punkter, då kunna vi börja resonnera om saken, men som förslaget nu föreligger, är det fråga om att införa likformighet på en punkt och bibehålla olikformigheten på alla andra, alltså att förena med hvarandra bestämmelser, som gå i de mest olika riktningar och därför äro i sig oförenliga.

Nu är det också verkligen lyckligtvis i vårt land så, att det icke finnes likformighet i sättet för befordran till de olika embetena, utan det fins en ganska stor variation i detta hänseende; och det är

så långt ifrån, att lagutskottet skulle hafva rätt uti, att hvad det här förordar skulle gälla öfver allt annorstädes i vår embetsverld, att det tvärt om icke finnes något område, hvarest förhållandena för öfrigt äro likartade med dem på de presterliga befordringarnes område, der det går så till, som här är föreslaget. Jag skulle kunna taga flera exempel, men jag vill hålla mig till ett område, som är mest likartadt, nemligen det militära. Det är mest likartadt med det presterliga i så måtto, att den unge militären har befordringsmöjligheter i de lägre graderna endast inom det regemente, vid hvilket han gått in. Sedan kommer regementsofficersgraden, och der begynner rörligheten. Detsamma gäller också på det ecklesiastika befordringsområdet.

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

Men, mina herrar, om vi nu skulle öfvergå från de abstrakta satserna i lagutskottets betänkande till de konkreta förhållandena, så skulle jag be att få fästa uppmärksamheten vid en eller annan punkt.

Då den presterliga befordringen ju kan sägas dela sig i tre akter: ansökning, förslagssättning, prof och val, så låtom oss nu tänka oss, huru det skulle ställa sig först i afseende å ansökningen, om ansökningsrätten vore allmän. Flertalet i denna kammare har kanske varit i den lyckliga belägenhet, att de aldrig behöft göra ansökningar till någon tjänst. Flertalet af herrarne har icke varit, är icke och ämnar icke blifva embetsmän, och herrarne kunna därför icke fullt sentera hvad jag nu vill säga. Men jag tror nog, att herrarne dock skola förstå, om jag säger, att det framkallar en ganska känbar oro hos en menniska, då hon begynner att undersöka, om hon skall söka en plats eller om hon icke skall söka den, då hon skall räkna med möjligheten att lyckas och möjligheten att misslyckas. Den tid, man använder på sådana beräkningar och för att taga reda på de särskilda förhållandena vid den tjänst, man söker, är hvarken den behagligaste eller den helsosammaste tid. Låtom oss nu tänka oss, att presterna i hela vårt land skulle med uppmärksamhet följa alla dylika förhållanden, söka skaffa sig notiser, läsa i tidningarna och på annat sätt skaffa sig underrättelser om, huru det är stäldt med den eller den kyrkoherdetjensten eller komministaturen, och räkna med möjligheter eller omöjligheter att få den eller den — skulle icke detta hos medlemmarna af vårt presterskap framkalla en nervös oro, hvilken jag för min del åtminstone skulle vilja bespara dem; och jag tror, att herrarne litet hvar skola sentera, att det icke kan vara helsosamt att införa en sådan ordning? Det är mindre farligt att införa en sådan i afseende å tjänstemannaklasser, som i sin helhet bestå af kanhända 50 personer, men kommer man till tjänstemannaklasser, som bestå af 3,000 tjänstemän, då har det mera att betyda.

Så komma vi till sjelfva proceduren vid förslagssättningen. Om utskottets förslag godkännes, måste åtminstone hela vår befordringslag förändras. Ty med dess nuvarande lydelse är förslaget så godt som outförbart. Der står nu, om vi slå upp 5 och 6 §§ i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster — det är blott några formella svårigheter, som jag nu talar om — följande i 5 §: »Prest må ej, medan han innehar förslag till presterlig tjänst, eller medan besvär, som han anfört öfver dylikt förslag, äro oafgjorda, uppföras på

*Ifrågasatt
utsträckning
af pres-ter-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

förslag till annan presterlig tjenst.» Huru skulle domkapitlen kunna hålla reda på, om dessa personer i alla rikets stift hafva ansökningar inne på annat håll? Vidare måste man enligt 6 §, om man är kyrkoherde, hafva varit detta vid sitt innehafvande pastorat en viss tid, innan man får söka ett annat pastorat. Redan att öfvervaka detta skulle välla en sådan mängd formella svårigheter, att man redan därför kan ställa sig betänksam emot den föreslagna förändringen. Men låtom oss nu vända oss till den paragraf, som handlar om, huru man skall upprätta förslag till presterlig tjenst. I den står det: »sedan de sökandes behörighet till den lediga tjensten blifvit pröfvad, uppföre domkapitlet bland dem, som förklarats behörige, på förslaget tre, efter som de framför andre och sins emellan finnas i förtjenst och skicklighet ega företräde; och bör dervid tagas i betraktande så väl det nit, det allvar och den skicklighet, hvarmed sökande skött det kall, honom i kyrkans och läroverkens tjenst dittills varit anförtrödt, jemte hans tjenstålder, som ock hans genom examina, utgifna skrifter eller annorledes offentligen ådagalagda lärdom i teologiska ämnen». Det finnes således tre befordringsgrunder enligt vår nu gällande lag. Den första kan jag kalla den personliga, sjelfva personens allvar och skicklighet i tjensten, den andra är tjensteåldern, den tredje lärdomsmeriterna. Det har varit en ganska långvarig strid, innan man kommit derhän, att man fått i första rummet sätta såsom befordringsgrund dessa personliga egenskaper, och innan man fått till andra rummet skjuta undan det, som konstateras genom papper och räknas med addition; och jag tror icke, att det är någon af herrarne, som bestrider, att det är önskvärdt, att man håller fast vid detta, att dessa personliga egenskaper, den personliga dugligheten, den personliga lämpligheten för den sökta platsen, få göra sig gällande vid upprättandet af förslaget. Detta har ju framhållits och med allt skäl framhållits såsom i högsta grad önskvärdt för församlingarnes bästa. Men om nu det, som man här föreslagit, skulle införas, då måste nödvändigt denna befordringsgrund skjutas tillbaka, om icke alldeles falla undan. Ty det är icke möjligt för ett domkapitel i ena ändan af landet att kunna hafva en personlig kännedom om de personliga kvalifikationerna hos sökande från den andra ändan af landet, utan skall man då upprätta ett förslag, så måste man upprätta förslaget efter det enda, som man kan känna, och det är meriter, som äro upptagna i ansökningshandlingarna. Ett införande af den ordning, som här nu förordas af lagutskottet, skulle således med nödvändighet leda till ett nedsjunkande i den mekaniskhet i befordringssättet i afseende å förslagens upprättande, från hvilken man ville komma genom 1883 års lag. Nu hänvisar visserligen lagutskottet, som icke kunnat undgå att känna, att det ligger någonting i detta, till en utväg, som jag för min del dock måste anse såsom den sämsta och som jag under inga förhållanden skulle vilja rekommendera. Det säger, att domkapitlet kan fråga under hand och fråga den eller den. Mina herrar, är det skäl att vara med om en förändring, som skall försvaras på det sättet, att man hänvisas till att under hand lyssna till hvad man säger på det ena eller andra hållet?

Slutligen kommer jag då till den sista akten, nemligen profvet och valet. Ja, skall den föreslagna lagen hafva någon effekt, så skulle den medföra, att presterna skulle få göra långa profresor hit och dit, rundt omkring i landet. Det kan icke vara nyttigt för dem, tror jag. Det medför olägenheter för dem sjelfva, och det medför någonting värre, det medför en fara att uppföda eller framkalla ett slags prester, som jag hoppas, att vi dock skola slippa att få se, prester, som jag med ett känt namn skulle vilja kalla profresande. Nej, mina herrar, jag vill icke göra våra prester till profryttare, som på detta sätt resa från det ena stället till det andra. Det kan passa för en eller annan, men för de flesta och bästa presterna passar det icke att resa omkring och profva, och det skulle medföra en alldeles bestämd försämring af vårt svenska presterskap, om man införde en sådan ordning.

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

Så kommer slutligen valet. Hvad skola våra församlingar välja efter? Ja, det blir naturligtvis närmast efter sjelfva profvet, och jag vill visst icke neka, att sjelfva profvet har sitt värde. Men det är icke det enda, som har värde i fråga om tillsättning af presterliga befattningar, och icke heller det, som har det största värdet. Ty det kan nog hända, att en prest kan aflägga ett ganska framstående prof, i synnerhet om han har en vacker sångröst eller eljest så kallade goda utförsgåfvor. Sådant kan ju också hafva sitt värde, men församlingen bör vid valet icke blott rätta sig efter sådana, vid första mötet igenkänliga egenskaper, utan den bör besinna, att presten har mycket annat att göra än det, hvarpå han aflagt prof. Derför bör församlingen så mycket som möjligt försöka att välja den, som kan i alla afseenden vara församlingen till nytta och välsignelse. Det försöka nog också våra församlingar att göra så godt de kunna och så godt de förstå. Detta är också någorlunda möjligt, när man får inskränka sina undersökningar till ett stift, der den ena församlingen står i så nära beröring med den andra.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att — och det hänger nära tillsammans med det sista, jag sade — en prests verksamhet till gagn och välsignelse för församlingen beror icke blott på, huru han predikar, utan den beror på, huru vida han kan i det stora hela icke blott i det kyrkliga, utan i alla lifvets förhållanden känna med församlingen dess glädje och sorg, och på sådant sätt verkligen blifva en församlings hjälpare och far. Men för att kunna blifva detta, behöfves icke blott att hafva tagit sin examen, utan det fordras framför allt att hafva ett så vidt möjligt likartadt åskådningssätt och hafva ungefär samma lifserfarenheter som den församling, som han skall betjena. Men lifserfarenheten är sammanväfd af tusentals trådar, och den ena tråden är färgad på ett annat sätt än den andra, den ena tråden är spunnen på ett annat sätt än den andra. Har jag lefvat hela min ungdom, hela mitt lif på en ort — den ortens lifserfarenhet är jag på annat sätt skickad att förstå, dess församlingar kan jag på annat sätt betjena än de församlingar, som lefva under helt andra förhållanden. Det är därför i allmänhet icke önskvärdt, att man gör presterna ambulerande från den ena orten till den andra, från norr till söder, och att man på det sättet får i våra

*Ifrågasatt utsträckning af prester-
nas befor-
dringsrätt.* församlingar prester, som på grund af hela sitt föregående lif hafva
en alldeles olika lifserfarenhet med de församlingar, som de skola
betjena.

Jag anser det föreliggande förslaget så långt ifrån värdt bifall, att
(Forts.) jag skulle anse det som en verklig olycka, om det här blefve bifallet.
Jag yrkar afslag å lagutskottets betänkande.

Herr Rodhe: Då herr von Möller med sitt uttalande vändt sig
mot åskådningar företrädesvis inom den bygd, han tillhör, och således
inom det stift, hvars angelägenheter jag är satt att vårda, så kunde
må hända någon vänta, att jag skulle inlåta mig på ett bemötande af
hvad han anfört. Jag gör icke detta, jag bemöter det med tystnad,
och då jag det gör, hoppas jag, att kammarens ledamöter icke skola
anse, att ett sådant behandlingssätt är alldeles oförtjent. Ett menings-
utbyte med honom skulle ju för öfrigt vara alldeles gagnlöst, då, såsom
han sjelf antydde, våra ståndpunkter äro så helt och hållet olika. Endast
det vill jag säga, att jag hört hans anförande utan bitterhet, men
också utan någon förvåning; jag hade icke väntat något annat af honom.
När saker betraktas på afstånd — i detta fall på afstånd från de
kyrkliga anstalterna — te de sig alltid helt olika mot när de be-
traktas på nära håll.

Jag öfvergår till den föreliggande motionen. Då man går att
bilda sig ett omdöme om densamma, har man tydligtvis icke i första
hand att se till, om dess genomförande skulle vara till gagn för
presternas yttre förhållanden, utan om det skulle blifva till gagn för
den sak, som presterna hafva att utföra. För min del tvekar jag
icke att nekande besvara en fråga af sistnämnda innehåll. Lag-
utskottet synes vara af en annan mening. Det talar om, att en lag-
ändring, sådan som det föreslagit, skulle bidraga till att motverka
uppkomsten af ensidiga riktningar inom de olika stifteten. Ja, ensidighet
är visserligen alltid ett fel och bör motarbetas, ehuru det, som här
föreslås, svårigen kan anses vara ett botemedel deremot. Men jag
fruktar, att hvad lagutskottet kallar för ensidighet i många fall icke
är att betrakta och behandla såsom sådan, är sådant, som man hvarken
kan eller får med yttre åtgärder motarbeta. Öfverallt, der kristen-
domen har blifvit en magt, kommer den att på grund af olika naturell,
olika uppfostran, olika traditioner förete en egendomlig typ eller
karakter hos enskilda och hos samfund. Dessa olikheter kunna stå
tillsammans med enhet i bekännelse och åskådning och kunna blifva
befrämjande för det helas väl, om utvecklingen annars blir normal.
Nu ha våra stift af ålder varit ganska isolerade från hvarandra, och
derför har det kristliga lifvet inom dem kommit att få en något olika
färg och gestaltning, som måste respekteras, som bör behandlas med
stor varsamhet och visdom och som man icke får söka att med några
våldsamma åtgärder förändra. Dessa egendomligheter framträda mindre
i städerna, särskildt de större, men så mycket mera på landsbygden.

Huru skulle det nu må hända gå, om en mera allmän omplanter-
ing af prester på främmande mark komme att ega rum? Sannolikt ofta
så, att de möttes af misstroende af de mera religiöst intresserade,
hvaraf följden kunde blifva, att dessa droge sig tillbaka alltmer inom

sig sjelfva, hvaraf åter kunde komma att följa, att egendomligheterna urartade just till den ensidighet, som man ville försöka förebygga. Eller också skulle uppstå en utjemnings- och nivelleringsprocess, under hvilken utan tvifvel också det specifikt kristliga ofta komme att gå förloradt, och resultatet blefve den indifferentism, som är det sämsta af allt, ehuru den af ganska många anses så eftersträfvansvärd.

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.
(Forts.)*

Jag tror således icke, att det för församlingarna skulle vara till gagn, om detta förslag blefve lag. Härmed vill jag emellertid visst icke hafva sagt, att icke i undantagsfall en på främmande ort verkande prest kan blifva mött med förtroende och verka till välsignelse. Icke tror jag heller, att det för våra prester skulle vara till gagn, att de så der kastades ut i en främmande trakt och främmande förhållanden. Det skulle åtminstone för dem medföra en stor frestelse till ett lycksokeri, som alltid är till skada, frestelse till att låta de högre uppgifter, för hvilka de hafva att verka, skymmas undan af månheten om den yttre välfärden. Denna yttre välfärds tillgodoseende är väl ett af hufvudsyftena med detta förslag, såsom det också har blifvit gillande framhållet af den förste talaren på vestmanlandsbänken. Men det har redan blifvit påpekadt, att presternas yttre förhållanden visst icke skulle blifva förbättrade derigenom, att flera befordringsmöjligheter öppnades för dem. Möjlighet är icke verklighet. I verkligheten blefve det nog hvad det är, då ju icke några nya eller flera tjänster genom lagens antagande komme att skapas. Förhoppningar blefva väckta i rikligare mängd för att i så mycket större mängd blifva grusade. Men skulle nu förslaget blifva lag, vore det, såsom ju också min kollega påpekat, alldeles nödvändigt, om det icke skulle blifva en lag blott på papperet, att man stälde så till, att det blefve möjligt för prester att begagna sig af rätten att söka aflägsna gäll. Men detta förutsätter ju en fullständig förändring, såsom han nämnde, af befordringslagarne, så att församlingarna mista sin valrätt. Men tro herrarne, att församlingarna vilja ur händerna släppa en rätt, som de hafva nästan sedan urminnes tid egt? Jag tror det för min del icke. Jag tror således, att förslaget faller på sin egen outförbarhet.

Det sista skäl, som jag skulle vilja påpeka, har också blifvit omnämndt af den föregående talaren, och det är icke det minst vigtiga skälet mot förslaget. Det är, att stiftsstyrelsernas ställning till presterskapet skulle, derest detta förslag blefve antaget, bli förvandlad från att vara, hvad den åtminstone bör vara, en mera paternel till en mera juridisk. Detta skulle enligt min öfvertygelse vara till oberäknelig skada för vår kyrka. Kräfvas af presterna alldeles särskilda personliga betingelser, för att de skola kunna rätt fylla sitt kall, så är det tydligen af vikt för stiftsstyrelserna att om dem ega personkännedom, detta både för att de skola kunna samvetsgrant upprätta förslag och i öfrigt kunna fullgöra de värf dem åligga såsom sådana.

Det är sålunda så långt ifrån, att jag anser stiftsbandet vara en brist, att jag tvärt om anser det vara en välsignelse för vår kyrka, och att det skulle vara en olycka, om detta band blefve upplöst, liksom det alltid plägar blifva olycksbringande att rifva ned urgamla traditioner.

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsrätt.*

(Forts.)

På de skäl, som jag nu antydt, jemte skäl, som af föregående talare blifvit anförda, får också jag på det lifligaste yrka afslag på den föreliggande motionen och utskottets betänkande.

Friherre Palmstierna: Detta lagutskottets förslag, att en prest skall liksom hvarje annan medborgare i Sverige kunna få söka platser öfver hela landet, om han dertill är kompetent, syntes mig så pass enkel och naturlig, att jag antog, att det skulle vara mycket tungt vägande skäl, som skulle kunna tillbakahålla en sådan sak. Jag har därför sökt att med uppmärksamhet följa diskussionen och begrunda alla de skäl, som anförts mot den föreslagna ändringen såväl i år som i fjor, men får bekänna, att jag icke deraf på något sätt blifvit öfvertygad, och tillåter mig därför, herr grefve och talman, att yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Törner: Det har alltid förefallit mig såsom en oegentlighet, att våra prester i fråga om ansöknings- och befordringsrätt skola vara hänvisade till ett inskränkt område, stiftet, och jag vågar hysa en liflig öfvertygelse, att det skulle vara till en stor nytta och en stor betydelse för presterskapet att få samma rättighet uti ifrågasvarande afseende som öfriga sökande.

Här har af ett par stiftschefer, som naturligtvis äro mera initierade i frågan än jag — jag är dock icke utan all insigt deri, ty i nära 40 år har jag följt med förhållandena inom det stift jag tillhör — blifvit anfördt, att mot den föreslagna förändringen skulle resa sig många och betydelsefulla både materiella och andliga hinder. Hvad först och främst prestbristen beträffar, veta vi, att inom vissa stift är prestbrist och inom vissa är icke prestbrist, och att inom vissa prestbristen hotar att blifva vida större, ja, så stor, att det till och med talats om, att man möjligen blir nödgad att använda folkskolelärare och andra oexaminerade personer att sköta presterliga tjänster, hvilket Gud förbjude någonsin må inträffa. Jag tror, att genom införandet af en allmän ansökningsrätt i vårt land denna prestbrist snarare skulle undanrödjas än tillväxa. Vi veta, att inom vissa stift befordran går snabbt, och att inom andra stift den går långsamt. Derför är det åtskillige prästmän, som söka indigenatsrätt i de goda stiften, men ej vilja hafva sådan i de dåliga. Blefve ansökningsrätten allmän, skulle detta förhållande utjemna sig.

Vi komma sedan till ett par omständigheter, som blifvit anförda af biskop Billing, och jag vill icke förneka, att de hafva stor betydelse, men jag vågar anse för min del, att de af herr Billing blifvit väl mörkt färglagda och kanske tecknade något större, än de i verkligheten äro. Herr Billing nämnde, att det är tre punkter, som vi hafva att fästa oss vid, om det skulle blifva en allmän befordringsrätt för prester inom vårt land, och det är de tre punkterna: ansökning, prof och val. Hvad då ansökningen beträffar började herr Billing, om jag minnes rätt, sina reflexioner med att uttala, att hvarje menniska, då hon står i begrepp att söka en plats, gripes af en viss oro, och att denna oro naturligtvis blir större, ju mindre kännedom hon har icke allenast om platsens art och naturel, utan

äfven om det ställe, der det embete, den befattning hon söker skall utöfvas. Ja, det är naturligt, men jag tror, att med våra kommunika-
*Ifrågasatt utsträckning af prester-
 nas befor-
 dringsrätt.*
 (Forts.)

tioner och med de möjligheter i öfrigt, som nu för tiden finnas att taga reda på lokalitet och skaplynne inom de olika orterna, denna oro och svårigheten att erhålla kännedom om förhållandena är mycket mindre nu, än de varit förut.

Men, säger samme talare vidare, sökandena finge äfven nedlåta sig till att taga reda på de ekonomiska förhållandena, hvad den och den komministraturen, det och det pastoratet gifver, ty för presterskapet finnes ju icke såsom i allmänhet på andra embetsmannaområden fast lön. Men det är väl icke så svårt att förskaffa sig under-
 rättelse om löneförmånerna. För, om icke alla, så åtminstone de flesta stiftet finnas nu matriklar, af hvilka kan inhämtas, icke blott hvilka pastorat, hvilka kyrkoherdebeställningar och hvilka komminstraturer finnas derinom, utan äfven de olika ekonomiska villkor, som äro förknippade dermed. Det är således lätt att få reda på de ekonomiska förhållandena. Det uppstår då den frågan: men är icke denna materiella omständighet af en sådan art och natur, att det måste anses vara obehagligt för en prest att sysselsätta sig dermed? Det är sant, att sådana beräkningar visserligen icke höra till en prests egentliga uppgift, som är att sköta självården och predikoverksamheten. Men nog behöfva presterna i vår tid alltför väl, särskildt inom det stift jag tillhör, tänka på de materiella fördelarne och till och med taga stor hänsyn till dem. Jag tror därför, att oron i detta afseende icke skulle blifva så stor.

Så komma vi till profvet. Genom detta skulle våra prester med indigenatsrättens upphörande förvandlas till »profryttare». Ja, det äro de ju allaredan, då de måste resa inom stiftet såsom profvande. Enda förändringen här vid lag skulle sålunda blifva, att de framdeles finge vara profresande inom större distrikt. Derigenom komme presterna ej i sämre ställning, än våra elementarlärare länge varit, utan att jag någonsin hört, att det förefallit dem så obehagligt — just i dessa dagar har en förändring genomförts beträffande lärareprofven. Förr hade icke heller elementarlärarne ansökningsrätt öfver hela riket, och man talade i gamla tider om vigten af, att en person, som skulle få anställning vid ett läroverk, hade kännedom icke blott om de lokala förhållanden, han då skulle komma till, utan äfven om nationalljnet och dylikt hos de ynglingar, hvilkas handledning skulle blifva honom anförtrödd. Numera anser man detta icke behöfligt. Nu anses det gå mycket väl för sig, att en skåning meddelar undervisning åt norrländingar och, omvänt, att en norrländing meddelar undervisning åt skåningar, och detta äfven då det gäller kristendomsundervisning. Men det är väl af lika stor vikt att rätt uppfostra ungdomen i skolåldern som att sedan handleda en och annan, som redan fått sin uppfostran eller som möjligtvis är ouppfostrad, men som i allt fall kommit till en något mognare förståndsutveckling. Jag tror därför icke, att det vore farligare, om presterna nödgades resa några mil längre än de nu göra, än det varit, att lärarne måste företaga långa profresor. Jag instämmer gerna med herr Billing deri, att långa profresor äro en olägenhet, men jag tror, att denna olägenhet dock

*Ifrågasatt
utsträckning
af prester-
nas befor-
dringsvärt.*
(Forts.)

icke kommer att menligt inverka på den presterliga ställningen. Den bör åtminstone icke inverka menligare för presterna, än den gjort för elementarlärarne. Men det är en särskild omständighet, menar man, att här bemärka. Det skulle blifva för dyrt för presterna med långa profesor. Det är lika dyrt för en filosofie licentiat eller filosofie doktor att till en medelålder af 42 à 45 år — det är den medelålder, vid hvilken de blifva befordrade — få resa land och rike omkring, och detta är ej mera nedsättande för den ene än för den andre.

Aterstår då valet. Med afseende derå säger man, att det är rysligt svårt för en stiftschef och farligt rent af att lösrycka det förhållande, i hvilket en sökande prestman står till sin stiftsstyrelse. Ja, det är det. Men äfven i denna punkt är förhållandet detsamma med elementarlärarne. Det är rysligt svårt för en stiftsstyrelse att tillsätta till lärare vid ett läroverk, särskildt i kristendom, en person, som förut aldrig varit i det stift, till hvilket han söker sig och som således stiftsstyrelsen ej sett; men stiftsstyrelsen tillsätter honom och tillsätter honom utan någon tvekan med tillhjälp af de intyg — icke blott betyg om aflagda kunskapsprof — utan intyg om sökandens uppförande, om hans lefverne ochandel, som han medför från det stift, inom hvilket han förut tjenstgjort. Så kunde det mycket väl gå till äfven i fråga om prester, att de, då de sökte befordran i annat stift, företedde intyg från de stift, der de förut tjenstgjort och der de äro väl kända. Jag tror således ej, att det skall möta någon svårighet att taga reda på, huru vida en sökande besitter icke blott de bokliga, utan äfven de personliga kvalifikationer, som äro nödvändiga för att kunna uppfylla hvad lagen i det fallet föreskrifver.

Jag för min del kan ej finna, att här föreligga några skäl för att icke söka få en ändring i förhållandena, sådana de nu äro, och vill derfor bedja att få ansluta mig till herr Tryggers reservation.

Herr Sandberg: Den i senare tid medgifna rättigheten att äfven konsistoriella pastorat kalla fjerde profpredikant har sannerligen utöfvat en mindre fördelaktig verkan på våra yngre prester. Lycksökeriet hos dem har derigenom blifvit större än någonsin förut. Det går ju vanligen så till, att, när det i ett konsistorielt pastorat finnes en åldrig kyrkoherde, den yngre der tjenstgörande prestmannen, vice pastorn eller komministern, söker att på allt sätt förvärfva sig församlingens välvilja, stundom med mindre lofvärda medel, för att derigenom bereda sig utsigt att vid blifvande ledighet blifva kallad till fjerde profpredikant. Nå, det lyckas. Den unge prestmannen i fråga blir kallad till fjerde profpredikant, erhåller ett öfverväldigande antal röster och utnämnes af regeringen till kyrkoherde. Regeringen tyckes i sådana frågor låta nästan väl mycket leda sig af det gamla ordspråket: »vox populi vox Dei». Det inträffar dock icke sällan, att den nye kyrkoherden blir en helt annan man, när han vunnit sin befordran, och att församlingsborna, som valt honom, känna sig besvikna. Om nu det af lagutskottet framlagda förslaget skulle vinna framgång, komme lycksökeriet äfven att utsträckas till de äldre presterna. Fördelaktiga, »feta» gäll, som det heter, skulle då komma att sökas äfven af gamla gubbar, och konsistorierna, som endast hade pappersmeriter att hålla

sig till, måste uppsätta dem på förslag. Att sådana förhållanden icke skulle skada vår kyrka, kan jag icke förstå.

Jag är därför bland dem, som yrka afslag.

Herr Trygger: Jag skall be att få yrka bifall till den af mig framställda reservationen. Mina skäl äro i korthet följande. Då Andra Kammaren upprepade gånger antagit förslaget, och då ganska vägande skäl otvifvelaktigt blifvit framdragna för en förändring i den angifna rigtningen, torde det vara berättigadt att påstå, att en utredning skall kunna göra nytta. Derjemte tror jag, att hänsyn för kammarens egen tid bör föranleda dess bifall till en begäran om utredning, ty kammaren får sannerligen för hvar riksdag en ny debatt af samma omfattning som i dag, om kammaren ej bifaller ett förslag i den rigtning, som jag nu tillåtit mig reservationsvis framställa, nemligen att Riksdagen skulle anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes taga under öfvervägande, huru vida och under hvilka villkor den stadgade inskränkningen i prester nas befordringsrätt lämpligen må kunna upphävas, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagändring, hvartill den verkställda utredningen kan föranleda.

Jag tillåter mig att yrka bifall till min reservation.

Herr Wieselgren: Jag vill ej låta denna debatt afslutas utan att hafva sagt ett ord till förmån för en samhällsklass, en tjänstemannaklass, som mycket varit här på tal i dag och som efter min öfvertygelse blifvit mycket hårdt bedömd. Att framställa vårt presterskap såsom vid val af plats för sin verksamhet uteslutande ledt af ekonomiska motiv, att förklara våra prester skola blifva »profryttare» i samma ögonblick det skulle blifva möjlighet för dem att »söka» utanför stiftsgränsen, att se dem svärma ut öfver hela landet för att söka ett »fetto» pastorat och att stämpla dem som »lycksökare» är efter min öfvertygelse oberättigadt; och jag tror icke, att det vore värdigt Första Kammaren att genom bifall till ett yrkande, som framstälts på sådana motiv, så att säga sätta sitt sigill der under.

Jag skall kunna rösta för hvilket som helst af dessa två alternativ: lagutskottets förslag eller herr Tryggers reservation; men jag skall icke tillåta mig att rösta för yrkandet på rent afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i herr Tryggers vid utlåtandet fogade reservation; och 3:o att utskottets hemställan skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till det under 2:o) här ofvan upptagna yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Första Kammarens Prot. 1901. N:o 9.

Den, som afslår hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i herr Tryggers vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 46.

Vid förnyad föredragning af första särskilda utskottets den 12 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående användande af det af 1900 års Riksdag till anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition för år 1901 afsatta belopp, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Berg, Gustaf B.*, under tio dagar från morgondagen.

Justerades sju protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 3,55 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*
